

Deminutiivsufiksi *-kEnE* varieerumine eesti regilaulutekstides

KAAREL VESKIS

In memoriam Leidi Veski (1939–2025)

Deminutiive on täheldatud kõigis põhjalikult uuritud keeltes (Jurafsky 1996; Schneider 2003: 25). Eesti keeles on need olulisel kohal regilaulu poeetikas, eriti pöördumis- ja paralleelvärsides esinevates poeetilistes sünonüümides (Peege 2004). On teada, et deminutiivliidete kasutussagedus regilauludes varieerub piirkonniti, sõltudes osalt värsimõõdu muutustest võrreldes regilaulu klassikalise kujuga mõnel murdealal ning sellega seotud deminutiivliidete lühenemisest ja kaost (Sarv 1997). Seni aga puudub nende kasutuserinevustest täpsem ülevaade. Seda lünka täita püüdes keskendub käesolev uurimus regilauludes sagedamini esinevate deminutiivsufiksiste vormide varieerumise analüüsile, aidates mõista nende rolli eesti regilaulu poeetikas ja parallelismis (vt Sarv 2015).

Uurin regilauludes enim levinud deminutiivsufiksi *-kEnE* murdevormide varieerumist kvantitatiivanalüüsi abil. Keskendun peamiselt *-kEnE* nominatiivsetele vormidele, kuid vaatlen võrdluseks põgusalt ka teisi käändevorme ning lühema sufiksivariandi *-ke* levikut. Minu põhilised uurimisküsimused on:

1. Millised on *-kEnE* varieerumise tendentsid ja kuidas erinevad selle vormid regilaulutekstides, võrreldes Eesti murrete korpuse tekstidega?
2. Millised on *-kEnE* sagedasemad murdevariandid regilauludes ja kuidas need geograafiliselt jaotuvad?
3. Mis tegurid veel peale teksti kogumiskoha võivad olla mõjutanud *-kEnE* variandi valikut?
4. Millises kontekstis *kEnE*-deminutiive regilauludes kasutatakse: milliseid isikuid ja objekte nendega tähistatakse, millistes värsistruktuurides need ilmnevad ning kas nende konteksti analüüs võib aidata mõista regilaulu kultuurilist tausta?

Uurimuses rakendasin varieerumise analüüsi (ingl *variationist linguistics*) meetodeid (vt Pilvik jt 2021), mida on varem kasutatud näiteks eesti murrete (Klavan jt 2015) ning regilaulu algriimi varieerumise (Sarv 2002) uurimisel. Uurimus seostub digifolkloristika (ingl *computational folkloristics*) valdkonnaga (vt Tangherlini 2016).

Deminutiivide uurimisel on oluline nii süstemaatiline korpuspõhine lähenemine kui ka sotsiaalse konteksti arvestamine (Schneider 2013). Regilaulude algkonteksti täielik taastamine on võimatu, mistõttu nende analüüs nõuab laiapõhjalisi teadmisi muusikaajaloost, keelest, folkloristikast ja rahvausundist. Arvestades uurimismaterjali mitmetahulisust, keskendub käesolev uurimus esmase kvantitatiivanalüüsi tulemuste esitamisele, jättes sügavama kontekstitõlgenduse tulevaste uurimuste ülesandeks.

1. Lühiülevaade deminutiividest ja nende uurimisest

1.1. Deminutiivide definitsioon, liigid ja funktsioonid

Kirjandusest leiab mitmesuguseid deminutiivi definitsioone, mis rõhutavad erinevaid sõnatuletuslikke ja tähenduslikke aspekte sõltuvalt uurija eelistustest ning uuritavast keelest või keelerühmast. „Eesti keele käsiraamatu” kohaselt on deminutiiv „vähendava, meelitava, hellitleva tähendusega sõna” (EKK 2020: 558). Lisaks kuuluvad deminutiivide sagedasemate funktsioonide hulka füüsilise väiksuse ja halvustava suhtumise tähistamine (Kupp-Sazonov 2019: 119). Deminutiivi täpne tähendus ja funktsioon jäävad aga konteksti teadmata sageli ebaselgeks.

Kuigi deminutiivsust väljendatakse paljudes keeltes ka mittemorfoloogiliste vahenditega, näiteks tooniga (Jurafsky 1996: 539), jagatakse deminutiivid üldiselt moodustusviisi järgi kaheks põhitüübiks: sünteetilised (liidetega tuletatud) ja analüütilised (moodustatud deminutiivsete omadussõnade abil). Näiteks inglise keeles on levinuim analüütiline vorm „*little* + *N*” (nt *little one* ’pisike, kullake’), samas kui paljudes teistes keeltes domineerivad sünteetilised vormid (nt *kassike*). Viimaseid moodustatakse peamiselt substantiividest, kuid näiteks araabia (Hamid, Faiq 2009), vene (Kupp-Sazonov 2019: 116) ja seto (Saar, Todesk 2023: 148–150) keeles ka adverbidest (nt *kavvõköistõ* ’kaugelt’) ja interjektsioonidest (’*võekõnõ* ’võh’). Deminutiivliited erinevad teistest sufiksitest, kuna nad modifitseerivad sõna tähendust, muutmata sõnaliiki.

Deminutiivide funktsioonid jagunevad kolme põhikategooriasse: semantiline (viitab referendi füüsilisele omadusele), emotsionaalne (väljendab kõneleja suhtumist) ja suhtlussituatsiooniline (väljendab viisakust või pehmendab kõneakti) (Saar, Todesk 2023: 139). Tegelikult keelekasutuses eri funktsioonid sageli põimuvad. Näiteks on lastekeeles deminutiividel nii pragmaatiline roll maailma turvalisemaks muutmisel kui ka morfoloogiline roll käändesüsteemi omandamise toetamisel (Savickienė, Dressler 2007). Deminutiivid sarnanevad hüpokorismidega (nt hüüdnimed, nagu Magdalena > Madli), millel on peamiselt sotsiaalse kuuluvuse tunnetust suurendav roll (Kidd jt 2016).

1.2. Deminutiivide uurimisest

Deminutiive on keeleteaduses uuritud juba XIX sajandi esimesest poolest alates (nt Grimm 1822; Bopp 1833). XX sajandi deminutiivide uurimislugu käsitlevad Stefan Ettinger (1980) ning Robert Beard ja Bogdan Szymanek (1988). Iseäranis palju olulisi uurimusi deminutiivide kohta on ilmunud alates 1990-ndatest (nt Dressler, Barbarese 1994; Jurafsky 1996; Schneider 2003: 23–56; Mintsyts, Mintsyts 2015; Fufajeva 2018; Arukask, Saar 2021). Kuigi põhitähelepanu on olnud suure kõnelejaskonnaga indoeuroopa keeltele, nagu vene (Volek 1987) ja itaalia keel (Grandi 2023), on deminutiive põhjalikult analüüsitud ka väiksemates uurali, bantu ja ida-aasia keeltes, nagu mansi keel (nt Szeverényi jt 2021: 280–281). Läänemeresoome keelte deminutiive on võrdlemisi vähe uuritud (Schneider 2003), kuid eesti keeles sai nende uurimise

traditsioon siiski alguse juba Jakob Hurda (1886) väitekirjast. Märkimisväärne on ka Julius Mägist (1928) uurimus läänemeresoome keelte *oi-* ja *ei-*deminutiividest.¹ Eesti folklooritekstide deminutiivide käsitlusi on vähe, ent üksikuid kitsamaid uurimusi leidub (nt Õim 2003 hellitusnimede kohta). Mujal on deminutiivsufiksitate varieerumist rahvalauludes uurinud näiteks Rimantas Balsys (2004), kes analüüsis nende piirkondlikku ja ajalist varieerumist Väike-Leedu rahvalauludes.

Deminutiivide uurimine on arenenud mitmes suunas. Strukturalistid on keskendunud nende klassifitseerimisele grammatikasüsteemis (nt Marchand 1969; Ettinger 1974), generativistid aga püüdnud defineerida nende süvastruktuure (Schneider 2003: 32–33). Suurt tähelepanu on pööranud nii deminutiivide vormile morfoloogiasüsteemis (Kavčič 2021; Rebrus, Szigetvári 2021) kui ka semantilistele ja pragmaatilistele aspektidele (Jurafsky 1996; Bystrov jt 2020). Daniel Jurafsky (1996) universaalliigendus, millest eestikeelse ülevaate annavad Petar Kehayov ja Rogier Blokland (2007), on olnud mõjukas teoreetiline raamistik, mida on hiljuti rakendatud ka eesti keele uurimisel. Näiteks Loviisa Mänd (2024) analüüsis selle põhjal eesti ilukirjanduse deminutiivide tähenduskategooriaid. Bronislava Volková (Volek 1987) ning Wolfgang Dressler ja Lavinia Barbaresi (1994) on aga rõhutanud deminutiivide emotiivseid ja pragmaatilisi aspekte, toetudes vastavalt vene- ning itaalia- ja saksa-keelsetele tekstikorpustele.

Laialdaselt on uuritud deminutiivide rolli keeleomandamise protsessis. Nende kasutust laste- ja hoidjakeeles on analüüsitud psühholingvistikulises raamistikus. Täpsemalt tegeleb sellega pre- ja protomorfoloogia (PPM) uurimissuund, mis on ka eesti keeleteaduses esindatud (nt Orusalu 1996; Õim 2003; Argus 2008). Muu hulgas on näidatud, et deminutiivide kasutamise erinevused keelte vahel võivad olla seotud kultuuriliste erinevustega keeleomandamise varases faasis (Kazakovskaya, Argus 2021). Uuritud on ka deminutiivide häälikulisi jooni, näiteks Karl Pajusalu (2001) on põhjalikult analüüsinud lõunaeesti hoidjakeele fonoloogilist struktuuri.

1.3. Deminutiivid eesti keeles

Eesti keeles käsitletakse deminutiive peamiselt sõnatuletuse osana, kuigi Kehayov ja Blokland (2007) on tuvastanud ka teisi tuletusvahendeid, nagu häälikuvaheldus, lühendamine ja geminatsioon. Deminutiive moodustatakse enamasti substantiividest ja adjektiividest, kusjuures nende esinemine varieerub erinevatel leksikali-seerumisastmetel, ulatudes spontaansetest tekstituletistest leksikaliseerunud sõnadeni (Kasik 2015: 44–46). Eesti keeles võivad leksikaliseerunud ehk kivistunud deminutiivid (nt *mehike*) (vt Kasik 1996: 130–131; Kupp-Sazonov 2019: 116) täita kõnekeeles suhtlusvormeli funktsiooni (nt *heldeke*) (Liivak 2023: 18) ja nende alus-sõna ei pruugi olla enam eraldiseisvana tajutav (nt *päike*, *väike*, *peenike*) (Arukask, Saar 2021: 12).

Deminutiivide kasutus erineb Eestis piirkonniti märgatavalt. Lõunaeesti keeles on deminutiivid sagedasemad ning seal saab neid moodustada peaaegu kõigist

¹ Tänapäevane *u-*deminutiivsufiks on arenenud varasemast *oi-*sufiksist (Laugaste 2016: 256; Mägist 1928).

sõnaliikidest (vt alapeatükki 1.1). Ka põhjaeesti keeles võis deminutiivide kasutus varem olla laialdasem – sellele osutab muu hulgas kivistunud deminutiivide rohkus igapäevasõnavaras (Arukask, Saar 2021: 10).

Tänapäeva eesti kirjakeeles esineb deminutiive võrdlemisi harva, kui mitte arvestada kivistunud vorme. Seda kinnitab võrdlus vene keelega: eestikeelses ilukirjanduses on deminutiivide kasutus märksa tagasihoidlikum kui venekeelses (Kupp-Sazonov 2019). Ka tänapäeva suulises eesti keeles kasutatakse deminutiive üsna vähe. Mirjam Liivaku (2023) uurimuse järgi märgivad need seal semantiliselt tasandil eelkõige füüsilist väiksust või vähesust, pragmaatilisel tasandil aga positiivset või negatiivset hinnangut või naljatlemist. Argivestlustes võivad deminutiivid väljendada ka imetust või umbmäärasust või kanda spetsiifilist poeetilist ja emotsionaalset laengut (Liivak 2023).

Sufiks *-kEnE* (sh *-kene*, *-kõnõ*, *-käine* jne) kuulub sufiksita perekonda, mille vastet teistes läänemeresoome keeltes on näiteks soome *-(k)kainen*, *-(k)käinen*, karjala *-kkañe*, isuri *-kkain*, *-kkäin*, vadja *-kkein* ja liivi *-ki*. See on sekundaarne liitsufiks *-kka* (*-kkä*) + *-inEn* (Laanest 1975: 144), mille arhailisemad variandid on *-kanõ* ja *-käne* (Saar, Todesk 2023: 145). Liitsufiksi teine komponent **(-)inEn* on ka ise olnud deminutiivsufiks (Laanest 1975: 135) ning täidab seda funktsiooni endiselt seto keeles ja idapoolsetes läänemeresoome keeltes (Saar, Todesk 2023: 160–161). Kuna on olemas ka lühem liide *-kE*, võib *kEnE*-liitelisi sõnu pidada topeltdeminutiivideks. Sufiks *-ke(ne)* liitub eesti keeles tavaliselt omastavas käändes nimi- või omadussõna tüvele (EKK 2020: 341), kuid esineb ka mõningates leksikaliseerunud määrsõnades, näiteks *natukene*, *kaunist*.

1.4. Deminutiivid regilauludes

Võrreldes tänapäeva eesti keelega on deminutiivid rahvaluules, eriti rahvalauludes ja itkudes, märksa levinumad (Arukask, Saar 2021: 15; Saar, Todesk 2023: 141) ning kuuluvad regilaulude silmapaistvate (Labi 2010: 121) ja tänapäevalgi üldtuntud tunnuste hulka. Deminutiivirohkus regilauludes ei viita tingimata nende laialdasele kasutusele varasemas tavakeeles, vaid võib olla esmajoones seotud regilaulukeele poeetilise registriga.

Regilauludes kasutatakse deminutiivide moodustamiseks mitmeid keelelisi vahendeid. Levinuim on sufiks *-kene*, millel on palju murdelisi ja käändevariante (nt *-kõnõ*, *-kõsed*, *-käistel* jne). See sufiks esineb peale nimisõnade ka koos omadussõnadega (nt *maalikene* 'ilus, kena', *haljakene* 'puhas, läikiv, heleroheline'), samuti näitavate ja isikuliste asesõnadega (nt seto 'sookõnõ (sõnast *soo* 'see (lähedal asuv)'), *minokene*, *timäkene*). Lisaks kasutatakse regilauludes näiteks sufikseid *-kE*, *-u*, *-o*, *-ik* ja *-t* (nt sõnas *õlut* tähenduses 'õllekene'), topeltdeminutiive (nt *-u* + *-ke(ne)* sõnas *pojukene*) (Laugaste 2016: 156) ja analüütilisi konstruktsioone (nt *hella venda*). Samuti esineb tõenäoliselt deminutiivset palatalisatsiooni (Kettunen 1962: 118–124). Setokeelsetes regilauludes leidub leksikaliseerunud deminutiivseid omastavavorme, näiteks *tsirk* : *tsirgu* 'linnu; linnukene', ning arhailisem vähendusliide *-ne(nõ)*, (<**-inEn*, nt *kanane*, *kukune*) (Peegel 2006: 137). Viimane on säilinud ka seto tava-

keeles, kus esineb näiteks sõnades *kananõ* 'tibu' ja *kukunõ* 'heakene' (Saar, Todesk 2023: 144–145).

Kui ilukirjanduses väljendavad deminutiivid enamasti lembust, pilget, imitatsiooni (nt *hiireke* võib tähistada arga ja silmapaistmatut naisterahvast) või seotust alusmõistega (nt *vanake* tähistab vana inimest) (Mänd 2024), siis regilauludes on neil oluline roll ka regivärsi poeetika kujundamisel. Näiteks võimendavad need poeetiliste sünonüümide semantilist deminutiivsust ehk alussõnale viitamist tüüpilise detaili kaudu (Peegel 1997: 121, 126, 154). Lisaks võimaldavad deminutiivsufiksides moodustada paralleelvärssides paradigmaatilist riimi (näide 1), mille abil saab omavahel siduda muidu mitteriimuvaid sõnu (Jaago 1998). Paradigmaatiline riim pole siiski iseseisev poeetiline vahend, vaid tihedalt seotud parallelismiga, sõltudes paralleelvärsside semantilise seotuse määra ja parallelismi tüübist (Sarv 2017). Deminutiivid võimaldavad ka varieerida stereotüüpseid sõnapaare regilauludes (Jaago 1998) ning saavutada värsirütmiga sobivat silbiarvu (Labi 2010: 120). Sarnane funktsioon on neil leedu rahvalauludes (Balsys 2004).

- (1) Mul on kodu kaas**akene**² / Üle aja armu**kene** / Teises peres peiu**kene** [---] (EKM ERA, E 7681/2 (10) < Ambla khk, Tapa k – J. Ekemann < Leenu Aster (1893))³

Suulisele kultuurile iseloomulikud tunnused, nagu kordused, alliteratsioon, rütmilisus ja standardsed epiteedirohked vormelid, on regilaulutraditsioonis struktuurset olulised (Sarv 2008) ning seotud tõenäoliselt mnemoonilise funktsiooniga (Ong 2002: 34). Sarnaselt võib deminutiivsufiksitel olla mnemooniline roll: sõnade meeldejätmist hõlbustatakse nende pikendamise ja rõhutamise kaudu. Regilaulude deminutiivirohkus võib peegeldada ka empaatilist samastumist kirjeldatuga (Ong 2002: 45) ning deminutiivid ise sarnanevad oma kiitva-meelitava laadi poolest teiste suulise kultuuri tekstide epiteetidega.

Madis Arukask ja Eva Saar (2021) oletavad, et regilaulude deminutiividel võivad olla ka usundilised ja suhtlusstrateegilised põhjused. Nad seostavad deminutiivide vormellikku kasutamist itkudes, loitsudes ja looduskõnetustes, samuti deminutiivide sagedast kasutust linnunimetustes ja leksikaliseerunud deminutiive (nt *äike*, *pääsuke*) animistliku maailmavaatega. Deminutiivide kasutamine võis varem kanda rituaalset tähendust, mis on tänapäevaks kadunud. Näiteks loitsudes võib deminutiivide kiitev funktsioon olla seotud maagilise kahjutegemisega (Arukask, Saar 2021: 10–11, 21–22, 25) ning poeetilistes sünonüümides võib neil olla eufemistlik funktsioon, näiteks ussisõnades *Leenakene* 'madu' (Arukask, Saar 2021: 21). Sarnaselt tänapäeva seto keele deminutiividega (Saar, Todesk 2023: 158) võivad regilaulude deminutiivid väljendada nii rituaalset viisakust kui ka lihtsalt lugupidavat suhtumist tähistatavasse. Sellist deminutiivikasutust esineb teistegi kultuuride rahvalauludes, näiteks valgevene armastusteemalistes lauludes, kus deminutiividega pöördutakse

² Siin ja edaspidi minu esiletõststud.

³ Siin ja edaspidiste regilaulunäidete puhul viidatakse Eesti Kirjandusmuuseumi (EKM) Eesti Rahvaluule Arhiivi (ERA) rahvaluulekogudele kogu, kõite ja lehekülje ning pala tähistega.

loodusjõudude, päikese, aja, kehaosade, arstirohtude, esemete ja abstraktsete mõistete poole (Tšimašenka 2019).

2. Deminutiivsufiksi *-kEnE* analüüs

2.1. Regilaulutekstide kvantitatiivanalüüsi eripärad

Suulise folkloori uurimise keskmes on alati olnud folkloori paljutasandiline varieerumine (Bendix, Hasan-Rokem 2012: 1–6). Regilaulutekstide varieerumise uurimisel on oluline olnud vormeliteooria (Lord 2000), mida on rakendatud nii Soomes (nt Harvilahti 1992; Frog 2017) kui ka Eestis (Arukask 2003; Saarlo 2005; Jaago 2016). Regivärsi sõnavara ja morfoloogia alalt on oluline esile tuua Juhan Peegli töid (2004, 2006), regivärsi süntaksi alalt Helle Metslangi uurimust (1978). Viimastel aastakümnetel on Eesti teadlased järjest enam rakendanud regilaulutekstide kvantitatiivanalüüsi võimalusi (nt Sarv 2008, 2020; Ross 2015), alates Arvo Krikmanni tööst 1990-ndatel (nt Krikmann 1997) kuni hiljutiste Eesti ja Soome teadlaste ühisuurimusteni regilaulude värsisarnasuste teemal (Janicki jt 2022, 2024). Selle ühistöö raames arendatud andmebaasi (FA) ning veebiliidest (FV) olen kasutanud ka oma uurimuses.

Vanemat eesti keelt sisaldavate tekstikorpuste kvantitatiivsel uurimisel tuleb arvestada mitmesuguste keerukuste ja eripäradega (Pilvik jt 2019: 139–140), nii ka regilaulukorpuse puhul. Murdeerinevused sõnavaras, morfoloogias ja süntaksis takistavad tekstide automaatset lemmatiseerimist ja morfoloogilist analüüsi, ehkki ka lemmatiseerimata tekstide kvantitatiivne uurimine võib anda kasulikku infot (Sarv 2020). Lisaks komplitseerib semantilist analüüsi paralleelvärssides esinevate sõnade ja mõistete tähenduse hägustumine (Sarv 1999). Tulemuste tõlgendamist raskendab ka regilaulutekstide ebaühtlane jaotus teemade, tüüpide, päritoluaja ja piirkondade lõikes, mistõttu püsivama sõnastusega ja rohkem tuntud fraasid, motiivid ja süžeed võivad varjutada varieeruvamaid. Uurimist takistavad veel täpse kontekstiteabe puudumine regilaulude algse loomise ja esitamise kohta ning transkribeerimisega seotud võimalikud ebatäpsused. Samuti tuleb arvestada tekstikorpustest lähtuvate uurimismeetodite piirangutega (vt nt Stefanowitsch 2020: 6).

2.2. Materjal ja meetod

Kuigi sufiksirühma varieerumist oleks võimalik uurida korpuslingvistiliste meetodite abil võrdlevalt mitmete läänemeresoome keelte regilauludes, keskendub siinne artikkel peamiselt sufiksi *-kEnE* nominatiivsetele vormidele eesti regilauludes, ehkki põgusalt vaadeldakse täiendava võrdlusmaterjalina ka teisi käändevorme. Analüüsi aluseks on regilaulutekstide toimetatud versioonid, milles üleskirjutuste kirjaviisi individuaalsed eripärad on ühtlustatud.⁴ Eesti regilaulude andmebaas (ERAB)

⁴ Vt täpsemalt regilaulude andmebaasi tekstide kohta Sarv, Oras 2020.

sisaldab 2023. aasta seisuga ligikaudu 110 000 teksti ja umbes 7 miljonit sõnet ning on integreeritud Soome-Eesti ühisprojekti FILTER raames loodud läänemere-soome regilaulude rahvusvahelisse ühendandmebaasi Runoregi. Võrdluseks kasutasin eesti murrete korpuse (EMK) XML-formaadis morfoloogiliselt märgendatud tekste. Regilaulude deminutiivsufiksiste analüüsi täiendasin poeetiliste sünonüümide koondregistri (Peegel 2004) vaatlusega.

Analüüsiks kasutatud regilaulutekstide andmestikud koostas projekt FILTER andmebaasi (FA) põhjal,⁵ kasutades HeidiSQL tarkvara (HSQL), Runoregi veebi-liidest, regulaaravaldisi ning Mari Sarve koostatud Eesti ajalooliste piirkondade geograafilist loendit. Peamine siinses uurimuses kasutatud andmestik hõlmab *-kEnE* nominatiivvariante (nt *-känä*, *-kõnõ*, *-kõne*, *-käenõ*, *-käinen*) koos sufiksile eelnevate tüvevormide ja muu metainfoga regilaulukorpuses (kokku 109 149 juhtu, vt tabelit 1).

Tabel 1. Üks *-kEnE* esinemisjuht koos taustainfoga andmestikus.

Sõnavorm	Sagedus korpuses	Värsirida	Koht	Tüvevorm	Sufiksivorm
<i>kassikene</i>	202	<i>Kate jalga kassikene.</i>	Kanepi	<i>kassi</i>	<i>-kene</i>

Kuna regilaulutekstit ei ole morfoloogiliselt märgendatud, polnud võimalik automaatselt lisada andmestikku sufiksivormide *-ke* (*-kä*, *-kõ*), *-ken* (*-kän*, *-kõn*) kõiki esinemisjuhte – need vormid kattuvad leksikaliseerunud deminutiivide (nt *päike*) ja mittedeminutiivsete sõnalõppudega (nt *katken*). Seetõttu vaatlesin eraldi lühemat nominatiivivormi *-ke/-kõ* ja kahekümne levinuma *kEnE*-lõpulise tüvevormi mittedeminutiivseid käändevorme.⁶

Keskendusin sagedusandmete analüüsile, mida on peetud oluliseks nii keele varieerumise kui ka murdekeelematerjali uurimisel (Lindström jt 2015: 51). Kombineerisin varieerumise analüüsi meetodeid sagedasemate näidete lähivaatlusega. *kEnE*-vormi varieerumist mõjutavate tegurite hindamiseks kasutasin otsustuspuu meetodit (Eriksen jt 2013), täpsemalt tingimusliku otsustuspuu algoritmi (Hothorn jt 2015).⁷ Analüüsisin andmeid tarkvara R (R Core Team 2022)⁸ ja Python (Python Software Foundation 2023) abil, kasutades paketti *partykit* (Hothorn, Zeileis 2015) ning visualiseerimiseks pakette *ggplot2* (Wickham 2016), *tm* (Feinerer 2025), Pythoni teeki *matplotlib* (Hunter 2007) ja *pandas* (McKinney 2010) ning projekti FILTER kaardirakendust (FV).

⁵ Andmestike koostamise aeg oli 2022. aasta juuni.

⁶ *-ke* ja *-kEnE* käänamismustrid kattuvad nii standardkeeles kui ka regilauludes kõigis käänetes peale nominatiivi, vrd nom *taadike/taadikene* : part *taadikesta*. Seetõttu saab nende sufiksiste levikut statistiliselt võrrelda üksnes nominatiivi põhjal.

⁷ Sama algoritmi on kasutanud eesti kõnekeele varieerumise uurimisel Klavan jt (2015).

⁸ Täna Maarja-Liisa Pilvikut ja Pärtel Lippust abi eest R-i kasutamisel.

3. Tulemused

3.1. Sufiksi *-kEnE* kasutamise üldised tendentsid

Analüüs näitas deminutiivsufiksi *-kEnE* suurt vormilist varieeruvust regilauludes. Tabelis 2 on esitatud sufiksi *-kEnE* levinumad variandid koos ainsuse nominatiivivormide sagedusega, kusjuures eri variantide esinemissagedus erineb oluliselt. Levinuim on ainsuse nominatiivivorm *-kene* (95 226 juhtu), mis esineb 32 446 värsireas ja 4300 erinevale sõnavormile liidetuna. Sageduselt järgneb *-kõnõ* (6725 juhtu, 3901 värsirida, 917 sõnavormi). Veel on suhteliselt sagedased *-keine*, *-kane*, *-kõne*, *-käne*, *-ken*, *-kõine*, *-kõni*, *-kenne*, *-kenä*, *-kono* ja *-kõno*. Haruldasemad vormid on näiteks *-konõ*, *-kännä*, *-kone* ja *-kinä*. Kokku tuvastasin 28 erinevat *-kEnE* vormi.⁹

Tabel 2. Levinumad sufiksi *-kEnE* variandid regilaulutekstides koos ainsuse nominatiivivormide sagedusega.

<i>-kEn(E)</i> variant	Sagedus	<i>-kEnE</i> variant	Sagedus
<i>-kene</i>	95 226	<i>-kõine</i>	243
<i>-kõnõ</i>	6725	<i>-kõni</i>	208
<i>-keine</i>	2119	<i>-kenne</i>	94
<i>-kane</i> ¹⁰	~1600	<i>-kenä</i>	61
<i>-kõne</i>	1267	<i>-kanõ</i>	54
<i>-käne</i>	882	<i>-kono</i>	52
<i>-ken</i> ¹¹	452	<i>-kõno</i>	31

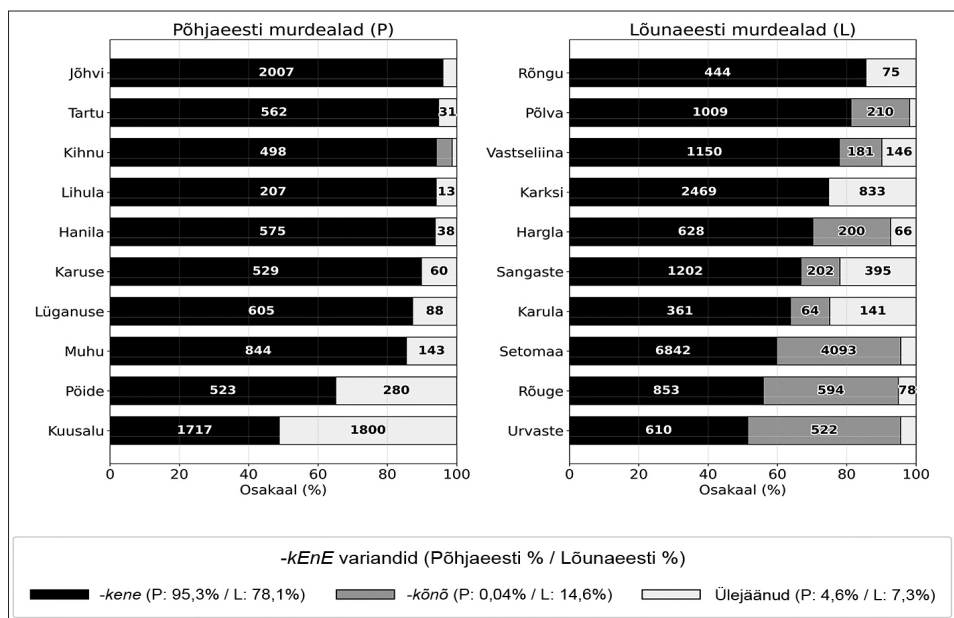
Balsys (2004) toob oma leedu rahvalaulude deminutiivide teemalises uurimuses esile tendentsi, et rahvalaulud võivad säilitada vanu murdelisi elemente, kuid laiemas plaanis loovad need ühtse poeetilise keele, mis ületab kohalikke murdeerinevusi. See tähelepanek iseloomustab mõneti ka sufiksi *-kEnE* levikut regilauludes. Osalt järgib *-kEnE* vormiline varieerumine murdealade piire, kuid samas on variant *-kene* siiski levinuim kõigis piirkondades, konkureerides üksnes lõunaeeesti keelealal variandiga *-kõnõ*. Näiteks Setomaal ja Rõuges esineb *-kene* vastavalt 6842 ja 853 korral ning *-kõnõ* 4093 ja 594 korral. Ka mujal Lõuna-Eestis on *-kõnõ* sage: Urvestes 522, Räpinas 225 ja Põlvas 210 juhtu. Lõuna- ja põhjaeeesti murdealade täpsem võrdlus on esitatud joonisel 1 (tulpades vormide absoluutne sagedus).¹² Joonisele on valitud

⁹ Statistika ei hõlma harvemini esinevaid vorme, nagu *-gene*, *-gõnõ* jne, mis kattuvad osaliselt pöördvormidega (nt *sõgene*).

¹⁰ *kane*-lõppusid oli andmestikus algselt 2018, millest 373 (18%) ei olnud deminutiivlõpud, vaid tähistasid kas materjali (nt *pihla*-, *haava*-, *tuomikane*, *hundinahkane*) või olid tüve osad (nt *pakane*, *pilkane*). Siin ja edaspidi ei ole *kane*-vormi statistika siiski päris täpne vormi mitmetähenduslikkuse tõttu.

¹¹ Lõpu *-ken* puhul on arvestatud 452 juhtu kahekümnele levinumale deminutiivsele tüvevormile liitununa.

¹² Igal pool, kus on piirkonnad jagatud põhjaeeesti ja lõunaeeesti murdealadeks, lähtun raamatus „Eesti murded ja kohanimed” (EMKO 2020) toodud murdealade jaotusest. Kirderannikumurre on arvatud põhjaeeesti murde alla.

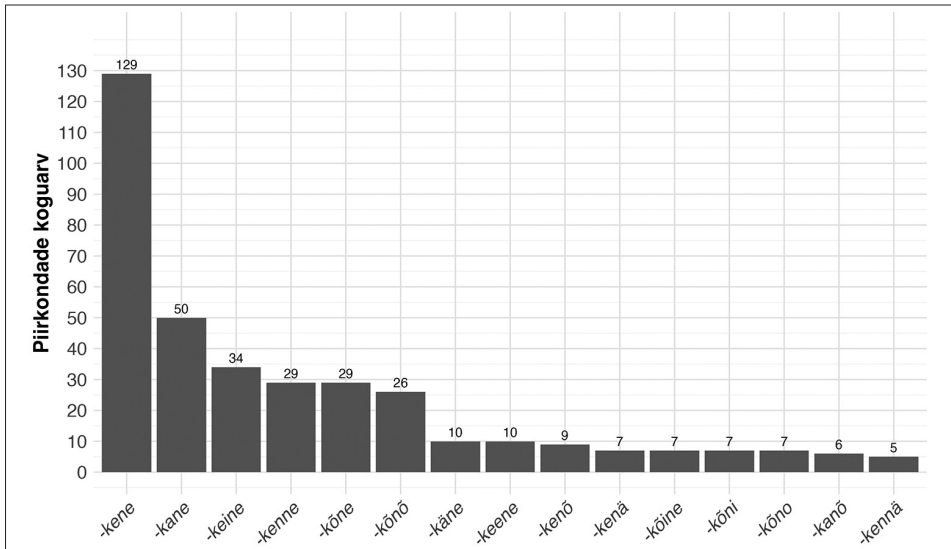
Joonis 1. -kEnE alternatiivsete vormide (-kõnõ ja „Ülejäänud”) suurema osakaaluga piirkonnad põhja- ja lõuna-eesti murdealal.

piirkonnad, kus alternatiivsete vormide (-kõnõ ja „Ülejäänud”) osakaal on suurem. Jooniselt on välja jäetud piirkonnad, mille kohta andmestikus oli alla 100 näite.

Jooniselt on näha, et alternatiivsete vormide rohkuse poolest eristub Põhja-Eestis Kuusalu. Lähem vaatlus näitab, et nende seas esineb palju arhailisi -kEnE vorme -kane ja -käne. See on tõenäoliselt seotud asjaoluga, et sealset rannamurret on peetud soome ja eesti murrete vaheliseks siirdemurdeks (EE 2003). Mõnel pool Lääne-Eestis, kuid ka Mulgi murde läanerühma kuuluvas Karksis esineb -kane kõrval suhteliselt palju keine-vormi (653 juhtu), samuti Paistus (410 juhtu) ja Pöides (278 juhtu). Lõuna-eesti murdealal on -kEnE vormide varieerumine üldjoontes märksa suurem kui põhjaeesti murdealal. Näiteks esineb Sangaste ja Karula regilauludes tüüpilise lõuna-eesti variandi -kõnõ kõrval sageli vorme -kõne ja -kõni.

Vaatasin ka -kEnE variantide esinemist levikupiirkondade lõikes. Tulemused on esitatud joonisel 2. Graafiku horisontaaltelg näitab piirkondade (kihelkondade ja linnade) hulka, kus variant esineb. Analüüs näitas, et -kane on ainus variant, mis esineb kõigis 129 piirkonnas, teiste variantide levik on piiratum. Suurim varieeruvus ilmneb lõuna-eesti keelelal. Kuigi teiste sufiksivormide esinemissagedus on vormi -kane omast märkimisväärselt madalam (vrd tabeliga 2), on tähelepanuväärne nende suhteliselt lai geograafiline levik: mitmed variandid esinevad 20–50 eri piirkonnas.

Nominatiivivormide kõrval vaatlesin 20 levinuma deminutiivse tüvevormi käändevorme. Selle piiratud, kuid representatiivse valimi analüüs näitas, et sagedasemad on mitmuse nominatiiv -kesed ja ainsuse partitiiv -kest(a). Neile järgnevad vormid -kese, -keste, -kesi ja -keise. Eri käändevormide kasutus seostub kindlate kon-

Joonis 2. Sufiksi *-kEnE* variandid nende levikupiirkondade hulga järgi.

tekstidega, mis viitab deminutiivide struktuursetele funktsioonidele regilauludes. Näiteks esineb ainsuse nominatiiv tüüpiliselt kinnisvormel-pöördumistes (näide 2), samas kui ainsuse partitiivi kasutatakse sageli küsimus-vastus formaadis, näiteks mõistatuslaulus või loetlemiskontekstis (näide 3), mis on ka keeletüpoloogiliselt ootuspärane.

- (2) neitsikene noorukene // kirju pihta peenikene // pane siis seda tähele, // kui sind viidaks mehele [---] (EKM ERA, AES, MT 66, 4/6 < Karuse khk, Saastna v, Mäe k – H. Supsmann < Jüri Samet, 54 a. (1929))
- (3) Mis sinna aita pandaneksi? // Mis sinna aita pandaneksi // Neli noorta neitsikesta // Neli noorta neiukesta. // Üks aga koob kuldavööda // Teine sirje-sarjelista // Kolmas paugutab paberid // Neljas nutab noorta meesta. (EKM ERA, E 9311 (2) < e000093110002 Virumaa – Kadrina 1894 Kuusik, Karp (Carp))

3.2. *-kE* ja *-kEnE* osakaal regilaulude värsiridades piirkonniti

Järgnevalt vaatlen võrdlevalt deminutiivsufiksrite *-kE* ja *-kEnE* sagedust eri piirkondade regilauludes. Deminutiivsufiksi *-kEnE* sõnavorme sisaldavate regivärsiridade suhteline sagedus ehk osakaal kõigist kihelkonna värsiridadest (edaspidi DVSS) on suurim Setomaal (8,2%) ja Räpinas (7,6%). Tabelis 3 on esitatud piirkonnad, kus on kõige rohkem deminutiivsufiksiga *-kEnE* värsiridu. Need paiknevad peamiselt Lõuna- ja Kesk-Eestis, kuid esindatud on ka Põhja-Eesti (Kuusalu) ja Kirde-Eesti (Haljala). Üks värsirida võib sisaldada mitut *kEnE*-lõpulist sõnavormi.

Piirkondlike mustrite täpsemaks väljaselgitamiseks jagasin Eesti alad geograafiliste koordinaatide mediaanide järgi neljaks: lääne- ja idapoolseteks ning põhja- ja

lõunapoolseteks piirkondadeks. Selle jaotuse põhjal tehtud analüüs (joonis 3) näitas, et *-kEnE* DVSS on suurem Eesti ida- ja lõunaosas, kuigi ka mediaanist veidi põhja pool leidub kõrge DVSS-iga kihelkondi (nt Palamuse ja Maarja-Magdaleena) ning lõunas madalama DVSS-iga alasid (Hargla, Karula). Statistiliselt oluline on ida- ja läänepiirkondade erinevus ($p < 0,001$). Põhja- ja lõunapiirkondade erinevused *-kEnE* kasutamises on piiripealse olulisusega ($p = 0,05$).

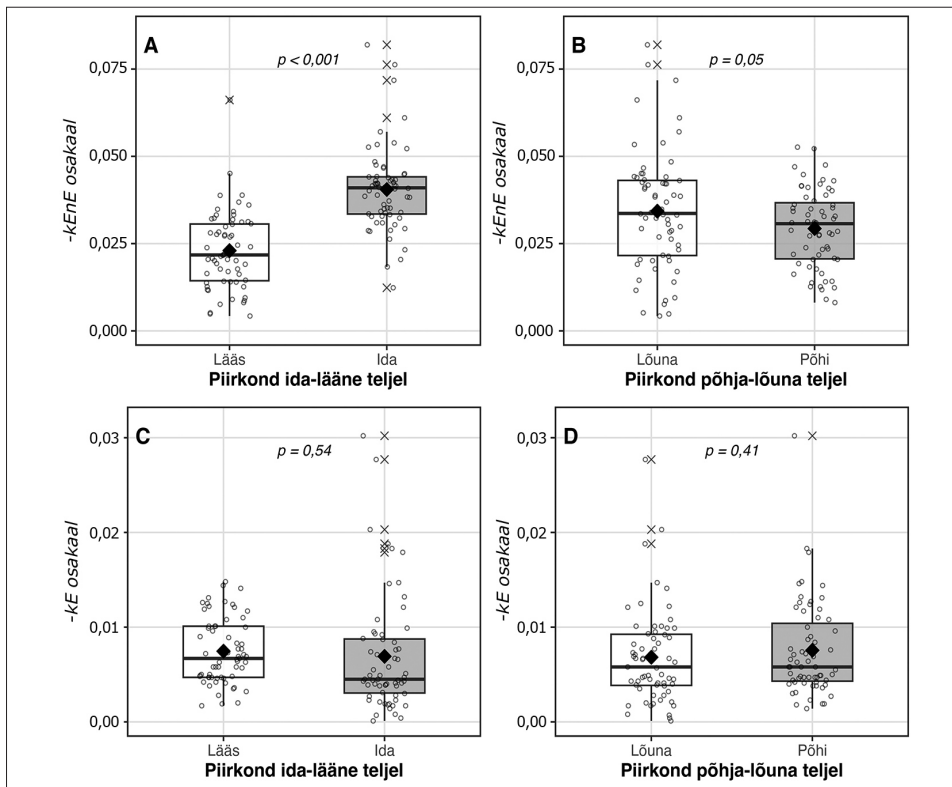
Tabel 3. Sufiksit *-kEnE* sisaldavate regivärsiridade ja sõnavormide esinemine piirkonniti.

Piirkond	Värsiridu	Osakaal värsiridades (%)	Sõnavorme
Setomaa	8578	8,2	11 442
Kolga-Jaani	2990	5,3	3743
Paistu	2703	4,3	3611
Haljala	2643	3,9	2974
Räpina	2490	7,6	3657
Kuusalu	2410	3,0	3517
Halliste	2308	4,4	2832
Karksi	2214	3,2	3302
Helme	2081	4,7	2547
Tarvastu	2038	4,2	2667
Jõhvi	1848	5,2	2090
Ambla	1832	4,0	2176
Viljandi	1823	4,1	3319
Kadrina	1627	4,1	1875
Ülejäänud kokku/keskmine:	45 047	3,0	58 959

DVSS suureneb üldiselt järk-järgult läänest itta liikudes, kuigi ka geograafiliselt lähestikku paiknevate piirkondade vahel võib kohati esineda märkimisväärsed erinevusi. Üldiselt on erinevus suurem lääne-ida teljel kui põhja-lõuna teljel, mida suuresti mõjutab lääne-ida teljel mediaanist ida pool asuvate Setomaa ja Räpina kõrgeim DVSS (vt tabelit 3). Sufiksi *-kEnE* suurem esinemissagedus Eesti idaosas viitab üldisele deminutiivide sagedasemale kasutusele idapoolsetes regilauludes, mis võib olla seotud vene keele, kultuuri ja õigeusu mõjuga, aga ka muude keeleliste ja kultuuriliste teguritega, mida on käsitlenud Madis Arukask ja Eva Saar (2021) idapoolsete läänemeresoome keelte deminutiivide kontekstis.

Kui ida pool on suurem *-kEnE* osakaal, kas siis mujal Eestis leidub vastavalt enam sufiksi lühemat vormi *-kE*? Kuna *kE*-vorm kattub kohati mittedeminutiivse sõnalõpuga (nt *laske*) ja mõne leksikaliseerunud deminutiivi lõpuga (nt *päike*), ei olnud võimalik kõiki *kE*-vorme automaatselt tuvastada. Seetõttu filtreerisin käsitsi

sagedasemate *ke*-lõpuliste sõnade seast välja 50 selgelt deminutiivset vormi. Neid deminutiive on eeskätt Kesk- ja Lääne-Eesti ning Tartu murdeala regilauludes (kaart 2), eriti Anna, Äksi, Kambja, Rannu ja Kursi kihelkondades. Sagedasimad vormid on *emake* (1051 juhtu), *poisike* (561), *peremeheke* (528), *peremehike* (513), *pojuke* (494), *linnuke* (355), *armuke* (352) ja *õeke* (334), lõunaeesti vormidest esineb enim *armukõ* (72).¹³ Mõne vormi sagedust suurendab esinemine kindlates laulutüüpides, näiteks *armuke/armukõ* esineb sageli siirdevormiliste laulumängude refräänides ning *emake* ja *pojuke* korduvad läbivalt laulus „Kus käisid sa mu emake”. Vastupidiselt *-kEnE* varieerumisele ei näita lühema sufiksi *-kE* kasutamine statistiliselt olulisi erinevusi ei ida-lääne ($p = 0,54$) ega põhja-lõuna ($p = 0,41$) teljel, kuid tuleb arvesse võtta, et siin vaadeldakse üksnes sagedasemate *kE*-deminutiivide jaotust ning tulemust võib kallutada nende sõnatüvede keskmisest suurem levik joonisel näidatud suurema *-kE* sagedusega aladel.

Joonis 3. Deminutiivsufiksrite *-kEnE* (ülal) ja *-kE* (all) suhteline sagedus (DVSS) Eesti eri piirkondades geograafiliste koordinaatide alusel.¹⁴

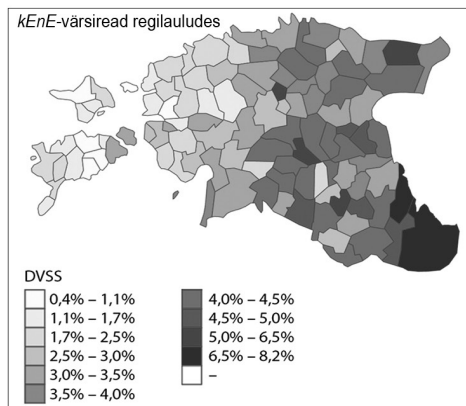
¹³ Projekti FILTER andmebaasi sagedusandmed seisuga 20. juuli 2022.

¹⁴ Piirkonnad on jaotatud nii ida-lääne (vasakul) kui ka põhja-lõuna (paremal) teljel. *-kE* puhul on arvestatud 50 sagedasemat deminutiivset sõnavormi. Karbid markerivad väärtuste jaotumist alumisest kvartiilist ülemise kvartiilini, horisontaalne joon kasti sees näitab mediaani, must romb tähistab aritmeetilist keskmist. Haarad ulatuvad äärmuslike väärtusteni ning eraldiseisvad

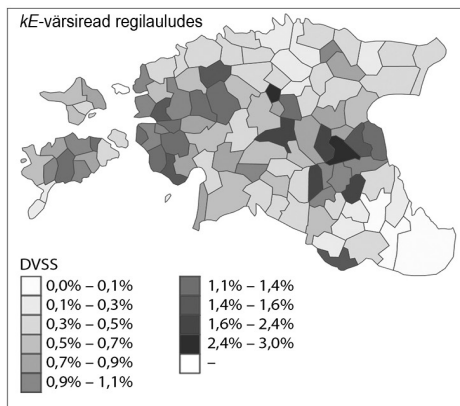
Kahe sufiksi leviku seose uurimiseks kontrollisin korrelatsioonianalüüsiga hüpoteesi, kas piirkondades, kus esineb rohkem *kEnE*-vorme, esineb vastavalt vähem või rohkem *kE*-vorme. Analüüs näitas, et *-kEnE* ja *-kE* DVSS-ide vahel puudub statistiliselt oluline seos ($r = -0,084$, $p = 0,35$). Kuigi Lääne-Eestis esineb *kE*-sufiksit veidi rohkem ja ida pool on ülekaalus *-kEnE*, ei mõjuta ühe sufiksi kasutussagedus teise sagedust samas piirkonnas. Pikema sufiksivormi *-kEnE* suurem levik ida pool võib osutada üldisematele erinevustele Lääne- ja Ida-Eesti regilaulude värsimõodus, mis Mari Sarve (1997) järgi on seotud arhailiste vormide vähenemisega Lääne-Eesti murdekeeles.

3.3. *-kEnE* ja *-kE* levik regilaulutekstides ja eesti murrete korpuses

Võrdlesin *-kEnE* ja *-kE* varieerumist regilauludes ja eesti murrete korpuses (EMK), et uurida deminutiivsufiksiste geograafilise varieerumise seost ühelt poolt regilaulupoetikaga ja teisalt murdeliste erinevustega. Murdekorpuse puhul oli analüüs täpsem, kuna sain peale regulaaravaldiste kasutada ka lemmapõhist otsingut sufiksi kõigi käändeliste variantide leidmiseks.¹⁵ Keskendusin võrdlemisel *kE*- ja *kEnE*-liiteliste lemmade nominatiivvormidele, kuna need on kõige selgemini eristatavad deminutiivvormid. Kaardid 1–4 näitavad *-kEnE* ja *-kE* piirkondlikku osakaalu mõlemas korpuses.¹⁶

Kaart 1. *kEnE*-värsiridade osakaal regilauludes.

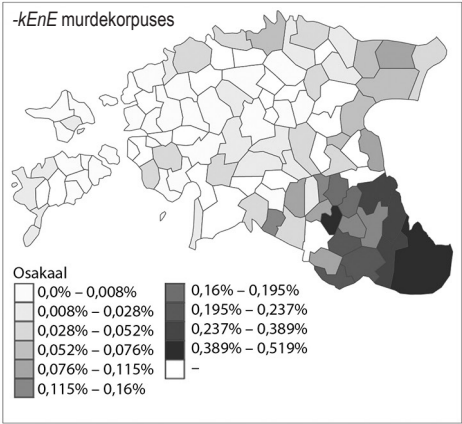

Kaart 2. *kE*-värsiridade osakaal regilauludes.

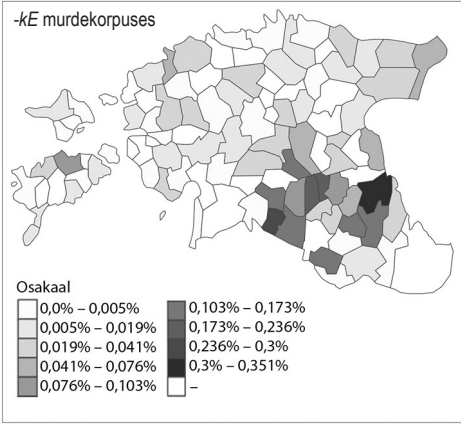
punktid tähistavad erandlikke väärtusi. Joonise vertikaaltelje (püstise kriipsu) suhtes paiknevate mullide asukoht (vasakul või paremal) ei oma sisulist tähendust.

¹⁵ Murdekorpuse mitternominatiivsete käändevormide puhul ei pruugi korpuse koostajate märgitud lemma sufiksi valik *-kE* või *-kEnE* kasuks olla täpne käändevormide kattumise tõttu.

¹⁶ Vt ka värvilisi kaarte artikli veebiversioonist. Murdekorpuses on võrreldes regilaulude andmebaasiga palju vähem keelematerjali ja seetõttu puudub osa kihelkondi murdekorpuse kaartidelt. Selles korpuses esineb palju kõnekeelseid *kE*- ja *kEnE*-lõpuliselt näitavaid omadussõnaliselt asesõnu (nt *siukkene*, *niskene*), mida regilauludes ei esine. Need on etümoloogiasõnaraamatu (ETY) järgi samuti deminutiivsed tuletised sõnadest *seesugune* ja *niisugune*, kuid jätsin need ja teised kaheldavad murdekorpuse deminutiivid parema võrreldavuse huvides sagedusanalüüsist välja.

Kaart 3. *kEnE*-sõnavormide osakaal murde-
korpuses.

Kaart 4. *kE*-sõnavormide osakaal murde-
korpuses.

Tabel 4. *-kE(nE)* sagedasemad variandid murdekorpuses (vasakul). Levinumad tüvevormid murde-
korpuses (paremal).¹⁷

Sufiksivorm	Sagedus
<i>-kEnE</i>	554
<i>-kEsE</i>	292
<i>-kE</i>	208
<i>-kEsEq</i>	50
<i>-kEsEd</i>	41
<i>-k</i>	37
<i>-ksE</i>	35
<i>-kEst</i>	30
<i>-gE</i>	23
<i>-kEisi</i>	22
<i>-kEist</i>	18
<i>-kEsi</i>	15
<i>-ksEd</i>	11
<i>-kEsEI</i>	10
<i>-kEsEst</i>	9

Tüvi	Sagedus
<i>poisi-(u-)</i>	224
<i>lapse-(u-)</i>	75
<i>tüdruku-</i>	26
<i>taeva-</i>	21
<i>moona-</i>	16
<i>poja-</i>	15
<i>tüki-</i>	13
<i>tütre-</i>	13
<i>pätsi-</i>	13
<i>karbi-</i>	12
<i>kala-</i>	11
<i>koti-</i>	10
<i>pea-</i>	10
<i>kana-</i>	10
<i>linnu-</i>	9

Kui regilauludes on *-kEnE* sage kogu Ida-Eestis ja *-kE* Kesk- ja Lääne-Eestis, siis murdekorpuses on mõlema sufiksi levikuala piiratum, koondudes vastavalt Kagu-

¹⁷ Tüvesageduse hulka on arvatud vastavad murdelised vormid (nt *poisi-* : *poiskõnõ*, *poiskõist* jne).

Eestisse ning Mulgi ja Tartu murdealadele. See märkimisväärne erinevus võib viidata nii deminutiivide järkjärgulisele taandumisele murdekeeles kui ka regilaulu poeetika eripärale, sest regilaulutekstitid esindavad varasemat ajajärku ning teistsugust suulise keele registrit kui murdekorpuse kõnekeelsed tekstid.

Peale geograafilise leviku ilmnevad kahe korpuse erinevused ka vormide kasutuses. *-kEnE* nominatiivvormide jaotumine murdekorpuses erineb regilauludest (vrd tabeliga 2). Kui regilauludes domineerib selgelt *-kene* (95 226 juhtu), millele järgneb suure vahega *-kõnõ* (6725 juhtu), siis murdekorpuses on sufiksivariantide jaotumine ühtlasem (*-kene* 357, *-kõnõ* 239 juhtu). Regilaulukeele konservatiivsusele viitab arhailisema lõpukaota partitiivivormi *-kesta* sage esinemine, mida murdekorpuses peaaegu üldse ei leidu. Need erinevused vormide jaotumises peegeldavad rahvalaulukeele kahte üldist tendentsi: säilitada vanemaid keelenähtusi ning ületada kohalikke murdepiire ühtlasema keelekasutuse kaudu (vrd Balsys 2004).

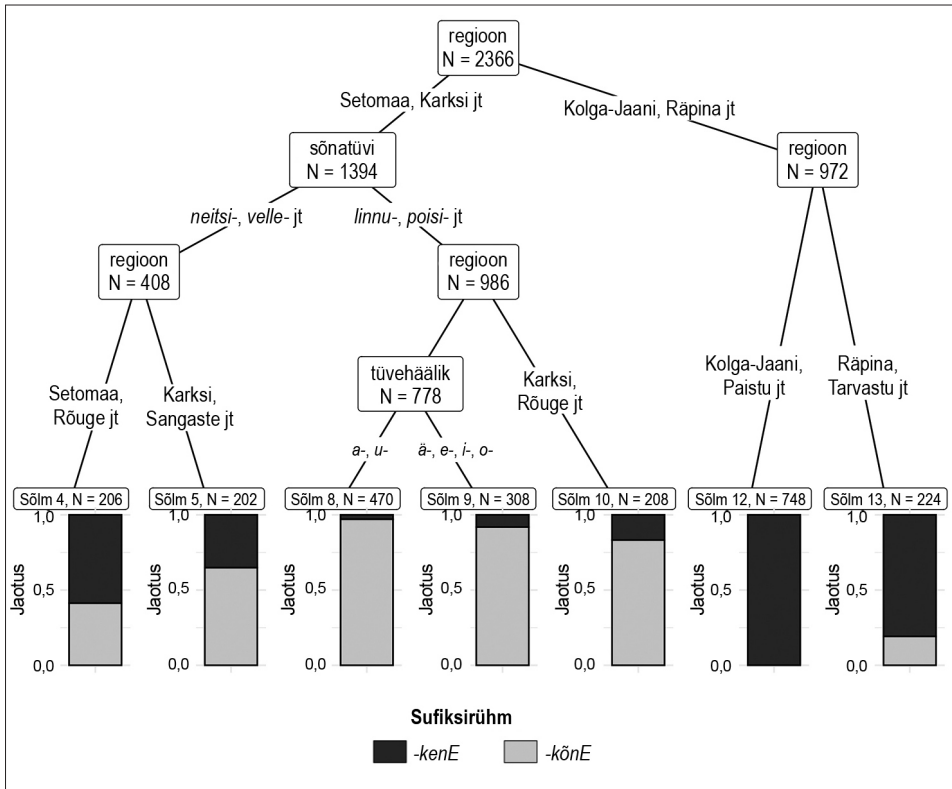
Pikema vormi eelistus ilmneb siiski mõlemas korpuses: murdekorpuses moodustavad *kE*-lemmadega deminutiivsed sõnavormid 0,04% (455 vormi) ja *kEnE*-lemmadega deminutiivsed sõnavormid 0,08% (972 vormi) kõigist sõnavormidest. Regilauludes võib seda eelistust osaliselt seletada värsimõõdu nõuetega ja teiste pikemat sufiksivormi soosivate regilauluspetsiifiliste funktsioonidega, kuid sama tendentsi esinemine murdekorpuses viitab ühtlasi eesti murdekeelele üldiselt omasele joonele.

3.4. *-kEnE* varieerumise analüüs otsustuspuu meetodi abil

Kasutasin otsustuspuu meetodit, et võrdlevalt hinnata *-kEnE* vormi valiku sõltuvust regilauluteksti kogumiskohast, sufiksile eelnevast sõnavormist ja vahetult eelnevast häälikust. Otsustuspuu algoritm loob mudeli, mis jagab andmed korduvalt kaheks väiksemaks rühmaks, et lõpuks ennustada, millisesse klassi iga vaatlus kuulub (Song, Lu 2015; Pilvik, Lippus 2020). Kasutasin tingimusliku otsustuspuu algoritmi andmestiku kahandatud versioonil, mis hõlmas 10 sagedasemat sufiksivormi, 30 sagedasemat regiooni (kihelkonda, linna, maakonda) ja 30 sagedasemat tüevormi. Sufiksivormid jagasin kahte gruppi: *-kenE* (*-kene*, *-keine*, *-kenne* ja *-ken*) ning *-kõnE* (*-kõnõ*, *-kõne*, *-kõine* ja *-kõni*). Sufiksivormide (*-kenE* või *-kõnE*) valiku tegurite mudeldamiseks koostas valimi, kus oli kummagi liitega võrdne hulk sõnu: 1479 *-kenE* ja 1479 *-kõnE* juhtu. Valimi jagasin treening- (80%) ja katseandmeteks (20%). Loodud mudel klassifitseeris õigesti 88% katseandmete sufiksivormidest, mis näitab, et analüüsitud tegurite põhjal saab sufiksivormi valikut suhteliselt hästi ennustada.

Joonis 4 kujutab deminutiivsufiksi vormi valikut mõjutavate tegurite hierarhilist jaotust. Kõige olulisemaks teguriks osutus piirkond: Setomaal, Karksis, Sangastes, Rõuges, Vastseliinas, Põlvas, Urvastes ja väljaspool Eestit¹⁸ domineerivad *kõnE*-grupi liited või esinevad *-kenE* ja *-kõnE* üsna võrdselt. Mujal on sagedasemad *kenE*-vormid, kuigi näiteks Räpinas, Tarvastus ja Helmes on *-kõnE* samuti suhteliselt levinud (19% vaadeldud deminutiividest).

¹⁸ Valimis on näiteks Ingerimaalt, Peipsi-tagustest asulatest, Siberist ja Kaukaasiast kogutud tekste.

Joonis 4. Otsustuspuu *-kenE* vormide varieerumist mõjutavate tegurite kohta.¹⁹

Teine oluline tegur on tüvevorm. Teatud tüvedega (nt *neitsi-*, *velle-*, *noore-*, *ema-*, *eide-*, *peiu-*, *venna-*, *vele-*, *enne-*, *neiu-*) esineb ka Lõuna-Eestis ja väljaspool Eestit sageli *-kenE* (neljas piirkonnas isegi veidi rohkem kui *-kõnE*). Teiste tüvedega (nt *linnu-*, *poisi-*, *memme-*, *nooru-*, *taadi-*, *emä-*, *tillu-*, *naisu-*) domineerivad *kõnE*-vormid. Setomaal, Sangastes ja Urvastes mõjutab valikut eelkõige liitele eelnev häälik (kas ees- või tagavokaal).

3.5. *-kenE* kasutamine värsireas

-kenE varieerumine regilaulus seostub tugevalt kasutuskontekstiga. Sõnapilvede võrdlus (joonis 5) näitab, et vaatamata murdelistele erinevustele on deminutiivide kasutuskontekst regilauludes põhja- ja lõunaeesti murdealal väga sarnane. Joonisel on näha, milliseid muid sõnu esineb sagedamini *kEnE*-liitega sõnu sisaldavates värsiridades. Need peegeldavad deminutiivide mitut tüüpilist kasutustrit: esinemist refräänilistes tavandilauludes (*kaske*, *märti*), pereliikmete poole hellitaval toonil

¹⁹ Otsustuspuu parameetrid: minimaalne grupi suurus jagamisel 200 vaatlust, statistilise olulisuse nivoo 0,01 (R-i kood: `control <- ctree_control(minsplit = 200, minbucket = 200, alpha = 0.01)`; `ctree_model <- ctree(sonalopp ~., data = train, control = control)`).

pöördumist (nt *veli*, *peretiitar*, *hella*, *kallis*), tegevusele õhutamist (*tule*, *tõuse*, *võta*, *veere*, *liigu*, *kiigu*, *laula*) ja tervitusi (*tere*). Eriti silmatorkav on deminutiivide seos pulmakombestikuga: sellele viitavad nii refräänsõnad, nagu *kaske* (näide 4) ja selle variandid (*kaasike*, *kaanike* jne), mis võivad tähistada pulmalaulikut (Särg, Ilmjärv 2009), kui ka sõnade, nagu *peiukene*, *äia(papa)kene* (näide 6), suur sagedus.

Joonis 5. Sagedasemad mittedeminutiivsed sõnad *kEnE*-liitega sõnu sisaldavates värsiridades (v.a levinumad ase-, side- ning märsõnad). Vasakul: põhjaeesti murdeala; paremal: lõunaeesti murdeala.

- (4) Tule, tule, **tuulekene**, kaske, kaske // Käi hella **hingekene**, kaske, kaske // Lõõtsu looja **lillekene**, kaske, kaske [---] (EKM ERA, E 79373/4 (2) < Pärnu-Jaagupi khk, Halinga v – Endel Diesfeldt, Pärnu poegl. güm. õpil. < Anna Arens, 64 a. (1932))

Koos deminutiivsufiksiga kasutatakse regilauludes sageli pöördumise hellitava tooni rõhutamiseks analüütilisi deminutiivikonstruktsioone adjektiividega, nagu *[h]ella* ja *kulla*. Need esinevad nii deminutiivlõppudega (**ellakene** *vennakene*) kui ka ilma (**hella** *vellekene*), tähistades enamasti lähedaste pereliikmete poole pöördumist (näide 5). Sõna *[h]ell[akene]* peamiseks tähenduseks võib selles kontekstis pidada 'sooje tundeid tekitav' (EKSS). Liite *-kEnE* seto ja võro variant *-kõnõ* liitub regilauludes enamasti adjektiividele (nt *noorõkõnõ*, *armakõnõ*, *kallikõnõ*), väljendades muu hulgas intiimsust, familiaarsust, kaastunnet, lembust ja austust.

- (5) Õde tuli õue õpetama. // **Ellakene**, vennakene // Kui sina sõdid sõjassa // Ära sõdi sõja eesa // Ära sõdi sõja tagaje // Sõdi sõja keskeela // Esimised heidetakse // Tagumised tapetakse // Keskmised koju tulevad. (EKM ERA, E 11791/2 (15) < Ambla khk, Jootma – Joosep Neublau < Mari Nilk (1894))

Deminutiivsufiksit kasutades pöördutakse sageli pereliikmete (näide 6) ja teiste inimeste poole: *neiuke*, *peiuke*, *Annekene*, *Krõõdakõnõ*. Eriti pulmalauludes esineb pikemaid rituaalse sisuga tervitussekventse (näide 6). Vaimuliku sisuga lauludes leidub Jeesuse tervitamist (näide 7). Seto regilauludes esineb *jumalakõnõ* õigeusu-taustalises kinnisvormelis, kus *-kõnõ* väljendab austust (nt „Jummal tiid **jumala-kõnõ** // Mari tiid madalakõnõ”).

- (6) Tere **äiapapakene** // Tere **ämmamammakene** // Tere tere kallis neiu // Tere tuba tomingane // Tere lauad laasikirja // Tere pengid peelikirja // Tere **kulda-kannukene** // Tere **kordakapakene** // Tere teite murelauad // [...] (EKM ERA, E 16748 (36) < Pärnu-Jaagupi khk, Vee – M. Aija (1895))
- (7) Tere tere **Jeesukene** // Kas sa nägid mu ainust poega // Mine Jeruusalemma linna // Seal saad sa teda näha [...] (EKM ERA, E 54317 (14) < Tori khk – J. Oidermann (1924))

Tähelepanuväärne on, et regilauludes pöördatakse deminutiividega sageli ka looduse ja tänapäeval elututeks peetavate objektide poole. See nähtus seostub keelelise elususe küsimusega: kui tänapäeva eesti keeles on elus ainult liikuvad objektid (nt *kassipoeg, kes kasvab*, aga mitte *puu, mis kasvab*; Pajusalu 2009: 62), siis regilaulukeeles omistatakse elusust palju laiemalt. Näiteks tervitatakse lüroepilistes lauludes antropomorfiseeritud loodusobjekte (näide 8) ja saunaloitsudes esineb animistlikku objektide ja nähtuste teretamist (näide 9).

- (8) Mina põõsasta teretin // Tere kui põõsas **poisikene** // Kas sinust saaneb laevalaudu // [...] (EKM ERA, H II 34, 481/4 (57) < Kuusalu khk, Kolga v, Pedaspe k – Hans Lohk < Kadri Wiikström, 62 a. (1892))
- (9) [Haige laps veedi sauna; vihuti ja lauldi:] Tere **saunakene**, // Tere **leinikene**, // Armas **aruleheke**, // Kallis **kaevuveeke**, // Puhas **pühavaimuke!** // Tere terveks tulijake! (EKM ERA, H III 9, 697 (8) < Põltsamaa khk, Põltsamaa v – Gustav Seen (1889))

Kuigi deminutiivide põhifunktsiooniks peetakse vähendamist, kasutatakse neid seto keelea (Saar, Todesk 2023: 159) sarnaselt eri piirkondade regilauludes sageli ka suurte, piiratud ja loendamatu objektide tähistamisel. Näiteks on regilauludes sagedased sõnad *tuulekene* (näited 4 ja 10) ja *ilmakene* (näide 10).

- (10) Mis sa tuigud, **tuulekene** / Paugud paha **ilmakene** / Täna mu meesi merella / Mu kaasa kalajõeella. (EKM ERA, E 7711 (8) < Ambla khk, Tapa k – J. Ekemann < Leenu Aster (1893))

Regilauludes pöördatakse sageli ka isikustatud päikese poole, sõna *päike* aga kuulub nende leksikaliseerunud deminutiivide hulka, milles alussõna (*päev[ake]*) pole enam tajutav. Deminutiivide leksikaliseerituse astet on keeruline hinnata isegi tänapäeva suulises eesti keeles (Liivak 2023: 18), regilaulukeele puhul on see mõistagi veel raskem. Mõningast aimu leksikaliseerumisprotsessist võib anda leksikaliseerunud sõnade varasemate vormide vaatlus regilauludes, kui need on seal säilinud. Sõna *päike* varem levinud vorm *päevakene* ja selle variandid (nt *päivikene*, *päevakesel*) esinevad ligi seitsmesajast värsireas eri piirkondade regilauludes. Lisaks esineb päikesena isikustatud kontekstis umbes 50 korral lühem nominatiivivorm *päevake* või mõni selle variant, samas kui hilisem vorm *päike* (sh käändes *päikese*, *päikest* jne)

esineb üksnes kolmesajas värsireas.²⁰ Murdekorpuses aga päikest tähistavat pikemat deminutiivivormi *päevakene* ja selle variante ei leidu,²¹ esinevad üksnes tänapäevane *päike(ne)* ning selle murde- ja käändevormid. Regilauludes tähistab *päevakene* seejuures peaaegu eranditult isikustatud päikest ja mitte päeva, mis näitab, et see deminutiivivorm oli regilaulikute pärimuslikus keeleteadvuses juba omandanud alussõnast *päev* eraldiseisva tähenduse, kuigi alussõna on *päevakene*-vormides veel selgelt äratuntav.

Analüüsisin ka seda, millistele tüvedele *kEnE*-sufiks kõige sagedamini liitub (vt joonist 7). Selgus, et kui vaadata tüve kõiki murdevariante koos (nt *venna*-, *velle*-, *venni*- jne), on arvukaim venda tähistavate sõnade rühm. Konkreetsete tüdevormide seas on aga kõige sagedasemad hoopis *neitsi*- ja *linnu*-, mis tähistavad peamiselt²² tütarlast. Täpsemalt on *neitsi*-,²³ mis esineb näiteks sõnades *neitsikene*, *neitsikäine* ja *neitsikene*, kõige sagedasem tüdevorm 23 piirkonnas 160-st, eriti Kuusalus (437 esinemist). Sagedasimad deminutiivliidetega värsiread on kahesõnalisel üttelisel püsivormelid, kus üttesõnale järgneb selle kordus või epiteet: *neitsikene noorukene* ja selle variandid (nt *neiokõnõ nuorukõnõ*), *emakene memmekene* ja *peiukene poisikene*. Tüdevormide sagedusloend kinnitab regilaulude temaatilist perekesksust: piirkonniti on *-kEnE* abil enim tähistatud pereliikmeid. Näiteks tüvi *vele*- 'veli, vend', mis esineb näiteks sõnades *velekene*, *vellekene* ja *velekõnõ*, on kõige sagedasem Setomaal (1053 juhtu), samuti Paistus (*velle*-, 484 juhtu) ja Kodaveres (*velje*-, 47 juhtu). Kaheksateistkümmes piirkonnas domineerivad ema või vanaema tähistavad tüdevormid (nt *memme*-, *enne*-, *ema*-). Mõnel pool on sagedasimad adjektiivid, mis iseloomustavad samuti peamiselt pereliikmeid: *noore*- (esineb enim koos sõnaga *velekene*) Räpinas ja Viljandimaa kihelkondades, *ella*- (enim koos sõnaga *vennakene*) Kullamaal ja Paide linnas. Piirkonniti on sagedasemate *kEnE*-vormide seas ka murdelisi variante: *rist*(') *imä*- 'ristiema'²⁴ Rõuges (110 korda) ja *sösse*- 'öke' Pöides (88 korda). Piirkondlikud erinevused selles, milline pereliige on sagedasim *kEnE*-liitega sõnade hulgas, tunduvad pigem juhuslikud kui kultuuriliselt või keeleliselt määratud. Võrreldes regilaulude kõige sagedasemate nimisõnadega (*kodu*, *ema*, *neiu*, *isa*, *küla*, *metsa*, *karja*, *linna*) ilmneb ootuspäraselt, et deminutiivsufiks liituvad eelkõige inimesi tähistavatele ja palju vähem üldisematele sõnatüvedele.

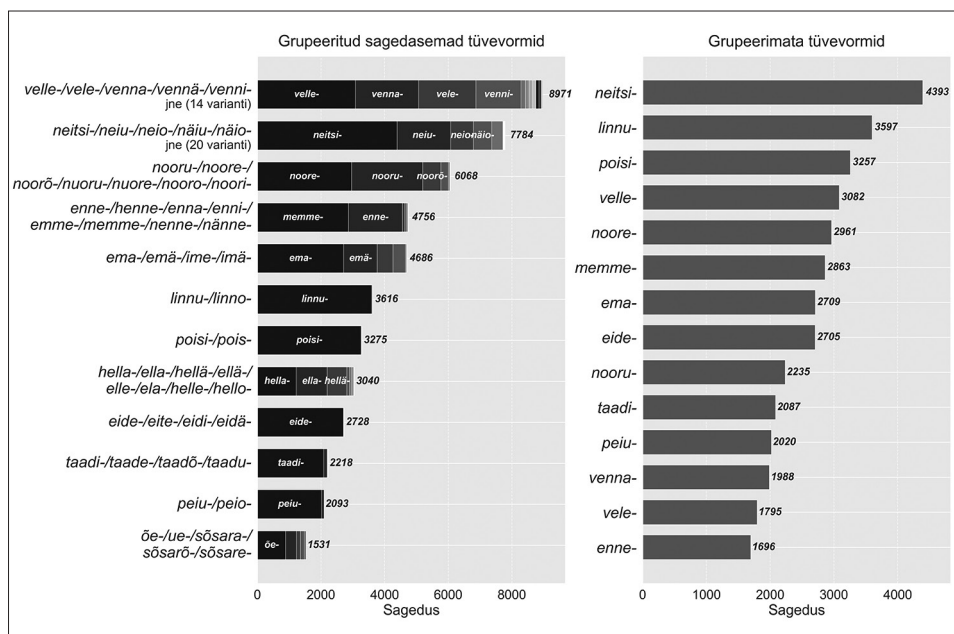
²⁰ Nii regilauludes kui ka tänapäeva murdekeeles esineb lisaks ka ilma deminutiivlõputa *päev* tähenduses 'päike'.

²¹ Murdekorpuses siiski leidub näiteks *päe* tähenduses 'päike' ('*sõmma* 'lat' *tide* 'piale kuss *päe*=ikke 'äs'ti 'piale 'paistis (.) ja siis sial 'pliekkisivad).

²² *linnu*kene võib tähistada siiski ka pereema, samuti poega või kiltrit.

²³ *neitsi* on tähendanud vanemas eesti keeles lisaks tänapäeval tuntud tähendusele 'seksuaalvahekorras mitte olnud tüdruk' ka abiellumata naist või teenijatüdrukut. See on läänemeresoome tuletis sõnast *neid* (*neiu*), mis sisaldab kaht vana liidet (*-*nen* : -*sen* + *-*üt*), nii nagu ka *näitsik* (ETY). Huvitav on, et mõlemad sõnad sisaldavad lisaks deminutiivsust väljendavaid liiteid: *neitsi* lõpus olev -*i* võib olla algläänemeresoome deminutiivliitest *-*Ut* pärinev *i*-deminutiivsufiks (Saar, Todesk 2023: 143), *näitsik*-sõnas aga esineb deminutiivsust väljendav liide -*ik* (Öim 1981: 20), mille puhul võib oletada seost vokaalikaoga leksikaliseerunud deminutiivlõputa -*ke*.

²⁴ *ristimaken*e vormid võivad korduda pöördumisena läbivalt peaaegu terves laulus värsirea keskel, vt nt EKM ERA, II 126, 204/7 (16) < Rõuge khk, Laitsna-Rogosi v Kikri k < Setu khk – Amanda Raadla < Marta Hunt, snd 1885. a (1936).

Joonis 6. Tüved, millele regilauludes kõige sagedamini liitub sufiks *-kEnE*.

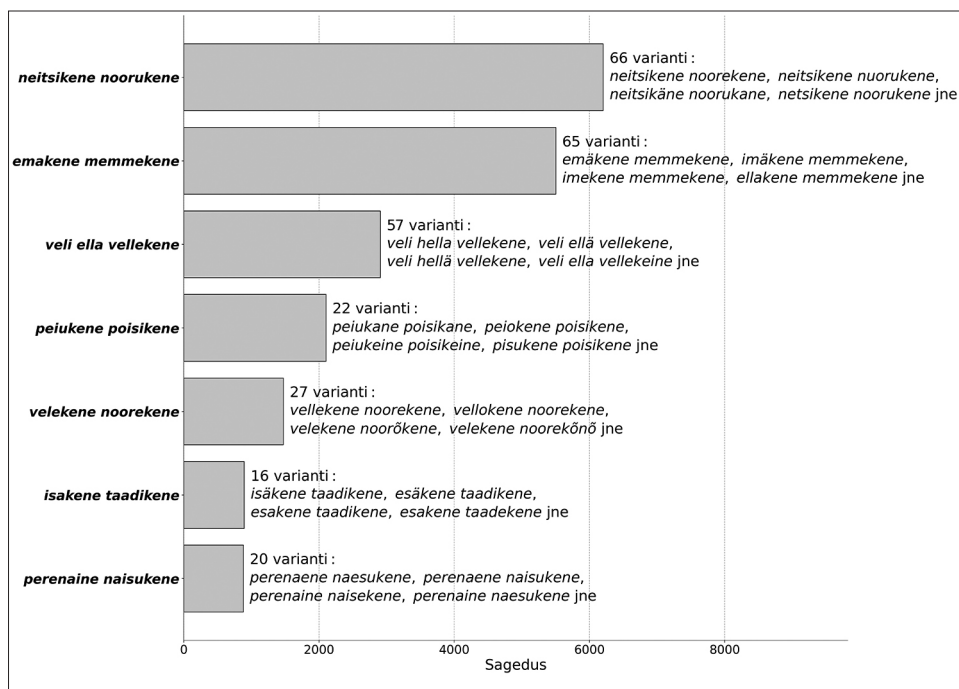
Deminutiividega on mitmetes maailma keeltes võimalik markeerida ka sugu (eesti keeles nt *temake*) (Arukask, Saar 2021: 12). See tõstatab küsimuse, kas deminutiive kasutatakse regilauludes rohkem nais- või meessoost isikute tähistamisel. Analüüs näitas, et sufiksiga *-kEnE* tähistatakse regilauludes nii nais- kui ka meessoost isikuid, kuid mitte päris võrdselt: 50 sagedasemast *kEnE*-tüvevormist 22 tähistavad peamiselt naissoost isikuid, 10 meessoost isikuid ja 13 on adjektiivid. See, et sagedasematest deminutiividest suurem osa tähistab naissoost isikuid, järgib üldist tendentsi, mida on täheldatud ka varasemates uuringutes teiste keelte kohta (Jurafsky 1996: 536; Schneider 2003: 40). Murdekorpuses on vastupidi: seal tähistatakse poissi deminutiivsõnadega (nagu *poiskõnõ*, *poisikke* jne) ligi kümme korda enam kui tüdrukut (vt tabelit 4). See erinevus kahe korpuse vahel võib peegeldada nii sugude erisugust käsitlemist lauludes ja kõnes kui ka meessoost isikute sagedasemat mainimist tänapäevasemates tekstides (vrd Kaukonen 2023), kuid võib tuleneda ka murdekorpuse eripäradest (nt informantide sooline jaotus või intervjuude temaatika).

Sufiksi üldine kasutus ei ole regilauludes siiski kuigi tugevalt seotud referentide soo ega vanusega ning naissoo mõnevõrra suurem esindatus ei tulene tõenäoliselt naislaulikute suuremast loomepanusest. Maria Sifianou (1992) järgi ei kasuta naised deminutiive sagedamini kui mehed, kuigi neid leidub rohkem lapsevanemate kõnes. Regilaulupoeetika omapärasest tulenevalt ei saagi alati rääkida ühele kindlale soole viitamisest: vastassoost pereliikmete paarid (nt järjestikustes värsiridades *eidekene*, *taadikene*) esinevad tihti parallelsuhtlusega (Saarlo 2005), kus deminutiivliited rõhutavad semantilist paralleelsust, tähistades pigem laiemat mõttelist kogumit (nt perekond, vanemad) kui üksikisikuid. Referendiüleste kogumite ja nähtuste tähis-

tamine peegeldab regilauludeminiitide semantilis-pragmaatiliste funktsioonide mitmetasandilisust.

Joonis 7 näitab sagedasemaid *kEnE*-sufiksiga regivärsiridade rühmi. Nii nagu joonisel 6, on siingi rühmadesse koondatud nii põhja- kui ka lõunaeesi murdeala variandid. Kuigi joonis toob esile püsivormelite suure sageduse ja kuigi suurima rühma, püsivormeli *neitsikene noorukene* variante sisaldavad read moodustavad 5,7% kõigist *kEnE*-värsiridadest, esineb suur osa värsiridadest (25 151) vaid üks kord ja täpselt sama värsirea keskmine esinemissagedus on 2,8. See viitab pigem *kEnE*-värsiridade suurele variatiivsusele kui kindlakujuliste püsivormelite domineerimisele nende hulgas. Joonisel 7 kujutatud klasterites on grupeeritud vaid väikeste erinevustega variandid, kuid levinud püsivormelitel on ka hulk suurema erinevusega variante. Lisaks on paljude värsiridade puhul raske määrata, kas need on mõne püsivormeli variandid või mitte. Täpsema püsivormellike *kEnE*-värsiridade osakaalu määramine nõuaks põhjalikumat uuringut, näiteks Janicki jt (2022) kirjelatud meetodit kasutades.

Vaadeldes *kEnE*-sõnavormi paiknemist värsireas, ilmneb, et valdavalt (ligi 80 000 juhul) esineb see värsirea lõpus, kuid suhteliselt sageli (2314 korda) leidub seda ka vahetult enne refräänsõna, näiteks *kondikene* värsireas „Kolme koera kondikene, kaske”. Sage värsirea lõpu markeerimine seostub ilmselt liite paradigmaatilise riimi funktsiooniga.

Joonis 7. Sagedasemad *kEnE*-sufiksiga regivärsiridade rühmad.²⁵

²⁵ Rühmad on moodustatud värsiridade omavahelise sarnasuse alusel (Levenshteini kaugus ≤ 2).

Laulutüüpide analüüs näitab *kEnE*-liite selget seost teatud esituskontekstidega. Liide esineb eriti sageli mängulauludes (nt kullimäng – 14,7%, nõelamäng – 13,4%, leinamäng, nukumäng), teatud pulmalauludes („Võta väike naine” – 13,6%) ning mure- ja karjaselauludes. See osutab sufiksi olulisele rollile pöördumisvärssides, mida on eriti palju just mängu- ja pulmalauludes, ning võib osutada ka sufiksi kasutuse seotusele rituaalse esituskontekstiga (vt alapeatükki 1.4). Mängulauludes esineb *-kEnE* sageli püsivormelites, näiteks kullimängus *kuuts kuuts kullikene* ja nõelamängus *nõrend nõrend nõglakene*. Tähelepanuväärne on ka paljude deminutiivsete pealkirjadega laulutüüpide (nt „Sokukene”) liigitamine regilaulude andmebaasis laste- või uuemate rahvalaulude alla, sest see peegeldab deminutiivide üldist seost laste- ja hoidjakeelega.

Eraldi tähelepanu väärib deminutiivsufiksrite roll regilaulu poeetilistes sünonüümides. Kvantitatiivanalüüsiga ei õnnestunud hinnata deminutiivsufiksrite osakaalu neis, mistõttu vaatlesin eraldi poeetiliste sünonüümide koondregistrit (Peegel 2004), mis sisaldab umbes 5000 poeetilist sünonüümi. Neist umbes 14% sisaldab deminutiivsufikseid või -osiseid, mis viitab deminutiivide olulisele rollile poeetilistes sünonüümides (vrd tabeliga 3). Registri mitmesõnaliste poeetiliste sünonüümide viimase komponendina esinesid kõige sagedamini sõnad *lind*, *kanane* ja *linnukene*, kus nii *-ne* kui *-kene* on deminutiivliited. Sagedased on ka pöördumissõnadena üttekordustena kasutatud *kullakene* ja *kullukene* (Peegel 2004: 77). Need leiud kinnitavad Peegli väidet poeetiliste sünonüümide sagedase deminutiivsuse kohta.

4. Kokkuvõte

Analüüs näitas deminutiivsufiksi *-kEnE* märkimisväärselt geograafilist ja kontekstuaalset varieerumist eesti regilauludes. Piirkondlikult on *-kEnE* levinuim Kagu-Eestis: Setomaal sisaldab deminutiivsufiksi *-kEnE* sõnavorme 8,2% ja Räpina 7,6% regivärsiridadest. Üldiselt on *-kEnE* sagedasem idapoolsetes regilaulutekstides, samas kui lühem vorm *-kE* domineerib Kesk- ja Lääne-Eestis. Deminutiivsufiksi varieerumist mõjutab ootuspäraselt enim teksti esinemispiirkond, seejuures lõunaeeesti murdealal mõjutab variandi valikut olulisel määral eelnev tüvevorm, ehkki deminutiivsufiksrite kasutuses ilmneb ka murdeüleste ühisjooni. Kõigis piirkondades on levinuim deminutiivliite *-kene* ainsuse nimetav, millele järgnevad selle murdevariandid.

Regilaulukorpuse ja murdekorpuse võrdlus näitas, et kuigi *-kEnE* on mõlemas korpuses sagedasim Kagu-Eestis, esineb see mujal Ida-Eestis regilauludes märksa laialdasemalt kui murdekeeles üldiselt. Samuti on *-kEnE* mõlemas korpuses sagedasem kui *-kE*. Murdekorpuses on mõlema sufiksi levikuala märksa piiratum, koondues vastavalt Kagu-Eestisse ning Mulgi ja Tartu murdealadele. Need erinevused võivad osutada deminutiivide laiemale kasutusele varasemas murdekeeles ning nende järkjärgulisele taandumisele. See tõlgendus ühtib nii Arukase ja Saare (2021: 10) oletusega deminutiivide varasemast laiemast levikust kui ka Sarve (1997) tähelepanekutega regilaulu värsimõõdu mõjust keelelisele varieerumisele. On tõenäoline,

et just regilaulude poeetiline register on aidanud säilitada deminutiivsufiksiste kasutust piirkondades, kus need on tavakeelest kadunud.

Morfoloogilise varieerumise analüüs näitas, et *kEnE*-liitelised sõnad esinevad regilauludes peamiselt nominatiivis, partitiivis ja genitiivis, kusjuures iga käände puhul ilmnevad erinevad kasutuskontekstid ja funktsioonid. Sufiks liitub valdavalt substantiividele, kuid on sage ka adjektiividega. Analüüs näitas *kEnE*-lõpuliste deminutiivide mõningast soolist erinevust: sagedasimate *kEnE*-liitele eelnevate tüevormide hulgas tähistavad 22 peamiselt naissoost ja 10 meessoost isikuid. See erineb murdekorpusest, kus domineerivad *poiss*-tüvelised vormid.

Analüüs näitas, et *kEnE*-värsiridade hulgas on palju nii püsivormeleid kui ka unikaalseid värsiridu. Sufiks *-kEnE* on seejuures eriti sage laulu alguses esinevates kinnisvormel-värsiridades, kuid ka poeetilistes sünonüümides, refräänsõnade ees, parallelismirühmades ning värsirea lõpus. Funktsioonide analüüs tõi esile nii sotsiaalsed kui ka laulude algse esituskontekstiga seotud tekstivälised aspektid: sufiksit kasutatakse sageli pöördumisel, enamasti noore neiu ja pereliikmete, kuid ka loodusnähtuste või objektide poole, mis võib peegeldada animistlikku maailmavaadet. Deminutiivide rohkus seostub mängulise või rituaalse kontekstiga, näiteks on neid palju mängulauludes ja teatud tüüpi pulmalauludes. Tulemused kinnitavad varasemaid oletusi regilaulude deminutiivsufiksiste mitmetasandiliste funktsioonide kohta (vt alapeatükki 1.4).

Uurimuse tulemused avavad mitmeid perspektiive edasiseks uurimistööks. Regilaulude keele kvantitatiivset analüüsi võiks edasi arendada tihedamas seoses murdekeeleressursside uurimisega. Samuti oleks huvitav võtta regilaulude keelelise varieerumise uurimisse soome, ingeri ja karjala regilaulude tekste. Rakenduslikust aspektist võiks käesoleva uurimuse tulemusi kasutada deminutiivide automaatse märgendamise arendamiseks regilaulutekstides, mis omakorda toetaks regilaulukeele morfoloogilise analüüsi väljatöötamist.

Artikkel on kirjutatud teadusprojektide „Folkloorse varieeruvuse korpuspõhine käsitus: regilaulutraditsiooni piirkondlikud stiilid, teemavõrgustikud ja suhtlusviisid“ (PRG1288) ja „Eesti juured: rahvastiku ja kultuuri kujunemise transdistsiplinaarsete uuringute tipp-keskus“ (TK215) toel.

ARHIIVIALLIKAD

Eesti Kirjandusmuuseumi (EKM) Eesti Rahvaluule Arhiiv (ERA)

- AES – Akadeemilise Emakeele Seltsi kogu
- E – Matthias Johann Eiseni rahvaluulekogu
- H – Jakob Hurda rahvaluulekogu

VEEBIVARAD JA ELEKTROONILISED TÖÖRIISTAD

EE 2003 = Eesti Entsüklopeedia. Rannikumurre.

<http://entsyklopeedia.ee/artikkel/rannikumurre>

- EMK** = Liina Lindström, Triin Todesk, Maarja-Liisa Pilvik, Eesti murrete korpus. Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituut, 2022. <https://datadoi.ee/handle/33/492>
- ERAB** = Eesti regilaulude andmebaas. Koost Janika Oras, Liina Saarlo, Mari Sarv, Kanni Labi, Merli Uus, Reda Šmitaite. Eesti Kirjandusmuuseumi Eesti Rahvaluule Arhiiv. <https://www.folklore.ee/regilaul/andmebaas>
- ETY** = Eesti etümoloogiasõnaraamat. <https://www.eki.ee/dict/ety>
- FA** = FILTER andmebaas. Koost Maciej Janicki, Eetu Mäkelä ja FILTER projekti töörühm. Helsingi Ülikool, Soome Kirjanduse Selts, Eesti Kirjandusmuuseum.
- FV** = FILTER visualizations. Loonud Maciej Janicki, Kati Kallio, Eetu Mäkelä, Jukka Saarinen, Mari Sarv. Tööversioon. Helsingi Ülikool, Soome Kirjanduse Selts, Eesti Kirjandusmuuseum. <https://filter-visualizations.rahtiapp.fi>
- HSQL** = Becker, Ansgar 2022. HeidiSQL (versioon 12.0) [tarkvara]. <https://www.heidisql.com>
- Python Software Foundation 2023**. Python 3.12. <https://www.python.org>
- R Core Team 2022**. R: a language and environment for statistical computing [tarkvara]. Vienna: R Foundation for Statistical Computing. <https://www.R-project.org>
- Runoregi**. Loonud Maciej Janicki, Kati Kallio, Mari Sarv, Eetu Mäkelä. Helsingi Ülikool (HELDIG), Soome Kirjanduse Selts, Eesti Kirjandusmuuseum. <https://runoregi.fi>

KIRJANDUS

- Argus, Reili 2008**. Eesti keele muutemorfoloogia omandamine. Analüütiline ülevaade. (Tallinna Ülikooli humanitaarteaduste dissertatsioonid 19.) Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Arukask, Madis 2003**. Jutustava regilaulu aspektid. 19. sajandi lõpu setu lüroepiliste regilaulude žanr ja struktuur. (Dissertationes folkloristicae Universitatis Tartuensis 3.) Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Arukask, Madis; Saar, Eva 2021**. Deminutiivid idapoolsete läänemeresoome rahvaste animistlikus keelekasutuses. – Emakeele Seltsi aastaraamat 66 (2020). Peatoim Mati Ereht. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, lk 9–38. <https://doi.org/10.3176/esa66.01>
- Balsys, Rimantas 2004**. Deminutyvų paskirtis ir kaita liaudies dainose. – Vārds un tā pētišanas aspekti, nr 8, lk 50–57.
- Beard, Robert; Szymanek, Bogdan (koost) 1988**. Bibliography of Morphology, 1960–1985. (Library and Information Sources in Linguistics 18.) Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/lisl.18>
- Bendix, Regina F.; Hasan-Rokem, Galit (toim) 2012**. A Companion to Folklore. Chichester: Wiley-Blackwell. <https://doi.org/10.1002/9781118379936>
- Bopp, Franz 1833**. Vergleichende Grammatik des Sanskrit, Zend, Griechischen, Lateinischen, Litthauischen, Gothischen und Deutschen. Kd 1. Berlin: F. Dümmler.
- Bystrov, Yakiv; Mintsy, Ella; Mintsy, Yuliya 2020**. English diminutives in children's literature: A case study of directive speech acts. – SKASE Journal of Theoretical Linguistics, kd 17, nr 5, lk 77–96.
- Dressler, Wolfgang U.; Barbaresi, Lavinia M. 1994**. Morphopragmatics: Diminutives and Intensifiers in Italian, German, and Other Languages. (Trends in Linguistics. Studies and

- Monographs [TiLSM] 76.) Toim Werner Winter. Berlin–New York: Mouton de Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110877052>
- EKK 2020** = Mati Erelt, Tiit Erelt, Kristiina Ross, Eesti keele käsiraamat. Uuendatud väljaanne. Eesti Keele Instituut. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- EKSS 2009** = Eesti keele seletav sõnaraamat. 2. tr. Toim Margit Langemets, Mai Tiits, Tiia Valdre, Leidi Veskis, Ülle Viks, Piret Voll. Eesti Keele Instituut. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- EMKO 2020** = Karl Pajusalu, Tiit Hennoste, Ellen Niit, Peeter Päll, Jüri Viikberg, Eesti murded ja kohanimed. 3., kohendatud ja täiendatud tr. Toim T. Hennoste. Tartu: EKSA.
- ERIA** = Eesti rahvalaulud. Antoloogia. Kd I–IV. Toim Ülo Tedre. Tallinn: Eesti Raamat, 1969–1974.
- Eriksen, Stuart; Huynh, Candice H.; Keller, L. Robin 2013**. Decision trees. – Encyclopedia of Operations Research and Management Science. 3. tr. Toim Saul I. Gass, Michael C. Fu. New York: Springer, lk 390–394. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-1153-7_220
- Ettinger, Stefan 1974**. Diminutiv- und Augmentativbildung: Regeln und Restriktionen. Morphologische und semantische Probleme der Distribution und der Restriktion bei der Substantivmodifikation im Italienischen, Portugiesischen, Spanischen und Rumänischen. Tübingen: Tübinger Beiträge zur Linguistik.
- Ettinger, Stefan 1980**. Form und Funktion in der Wortbildung. Die Diminutiv- und Augmentativmodifikation im Lateinischen, Deutschen und Romanischen (Portugiesisch, Spanisch, Italienisch und Rumänisch). Ein kritischer Forschungsbericht 1900–1970. (Tübinger Beiträge zur Linguistik 47.) Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- Feinerer, Ingo 2025**. Introduction to the tm package. Text mining in R. – The Comprehensive R Archive Network, 19. II. <https://cran.r-project.org/web/packages/tm/vignettes/tm.pdf>
- FILTER** = Maciej Janicki, Eetu Mäkelä, Mari Väina, Kati Kallio, Developing a Digital Research Environment for Finnic Oral Poetry. – Baltic Journal of Modern Computing 2024, kd 12, nr 4, lk 535–547. <https://doi.org/10.22364/bjmc.2024.12.4.15>
- Frog 2017**. Parallelism and orders of signification (Parallelism dynamics I). – Oral Tradition, kd 31, nr 2, lk 425–484. <https://doi.org/10.1353/ort.2017.0017>
- Fufajeva 2018** = Ирина Владимировна Фуфаева, Экспрессивные диминутивы в условиях конкуренции с нейтральными существительными (на материале русского языка). Диссертация кандидата филологических наук (10.02.01). Москва: Российский государственный гуманитарный университет.
- Grandi, Nicola 2023**. Evaluative morphology in the Romance languages. – Oxford Research Encyclopedia of Linguistics. Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780199384655.013.684>
- Grimm, Jacob 1822**. Deutsche Grammatik. Kd 3. Göttingen: Dieterichsche Buchhandlung.
- Hamid, Iman; Faiq, Sahar 2009**. A comparative study of diminutive forms in English and Arabic. – Journal of Education and Science, kd 16, nr 1, lk 1–15.
- Harvilahti, Lauri 1992**. The production of Finnish epic poetry – Fixed Wholes or Creative Compositions? – Oral Tradition, kd 7, nr 1, lk 87–101.
- Hothorn, Torsten; Hornik, Kurt; Zeileis, Achim 2015**. ctree: conditional inference trees. – The Comprehensive R Archive Network. <https://cran.r-project.org/web/packages/party/vignettes/ctree.pdf>

- Hothorn, Torsten; Zeileis, Achim 2015. partykit: a modular toolkit for recursive partytioning in R. – *Journal of Machine Learning Research*, kd 16, nr 118, lk 3905–3909.
- Hunter, John D. 2007. Matplotlib: a 2D graphics environment. – *Computing in Science & Engineering*, kd 9, nr 3, lk 90–95. <https://doi.org/10.1109/MCSE.2007.55>
- Hurt, Jakob 1886. Die estnischen Nomina auf -ne purum. Helsingfors: J. C. Frenckell & Sohn.
- Jaago, Tiiu 1998. Regilaulu poeetika. Rahvaluule ülemastme kursus regilaulu uurimise meetoditest. Tartu Ülikool, eesti ja võrdleva rahvaluule õppetool. Tartu. <https://www.folklore.ee/UTfolk/loengud/poeetika/>
- Jaago, Tiiu 2016. Punane regilaulus: sõnad ja vormelid. – *Mäetagused*, nr 64, lk 9–34. <https://doi.org/10.7592/MT2016.64.jaago>
- Janicki, Maciej; Kallio, Kati; Sarv, Mari 2022. Exploring Finnic written oral folk poetry through string similarity. – *Digital Scholarship in the Humanities*, kd 38, nr 1, lk 180–194. <https://doi.org/10.1093/lc/fqac034>
- Janicki, Maciej; Kallio, Kati; Sarv, Mari 2024. Arvutuslikke vaateid läänemeresoome regilaulude varieeruvusele. „Harja otsimine” ja „Mõök merest”. – *Keel ja Kirjandus*, nr 3, lk 238–259. <https://doi.org/10.54013/kk795a2>
- Jurafsky, Daniel 1996. Universal tendencies in the semantics of the diminutive. – *Language*, kd 72, nr 3, lk 533–578. <https://doi.org/10.2307/416278>
- Kasik, Reet 1996. Eesti keele sõnatuletus. (Tartu Ülikooli eesti keele õppetooli toimetised 3.) Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. <https://dSPACE.ut.ee/handle/10062/25042>
- Kasik, Reet 2015. Sõnamoodustus. (Eesti keele varamu 1.) Toim Katrin Kern. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Kazakovskaya, Victoria V.; Argus, Reili 2021. Acquisition of diminutives in typologically different languages: Evidence from Russian and Estonian. – *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat*, nr 17, lk 81–97. <https://doi.org/10.5128/ERYa17.05>
- Kaukonen, Elisabeth 2023. Cleaning aunts and police uncles in action. Unveiling gender dynamics in Estonian compound words. – *Eesti ja soome-ugri keeleteaduse ajakiri. Journal of Estonian and Finno-Ugric Linguistics*, kd 14, nr 3, lk 137–171. <https://doi.org/10.12697/jeful.2023.14.3.05>
- Kavčič, Karin 2021. Tipologija slovenskih in angleških manjšalnih pripon v okviru razpršene morfologije. Typology of Slovene and English Diminutive Suffixes in the Framework of Distributed Morphology. Magistritöö. Ljubljana: Univerza v Ljubljani. <https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=130542>
- Kehayov, Petar; Blokland, Rogier 2007. Mitesufiksaalne deminutiivtuletus eesti keeles. – *Emakeele Seltsi aastaraamat* 52 (2006). Peatoim Mati Ereht. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Kirjastus, lk 87–124.
- Kettunen, Lauri 1962. Eestin kielen äännehistoria. 3. tr. (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 156.) Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kidd, Evan; Kemp, Nenagh; Kashima, Emiko S.; Quinn, Sara 2016. Language, culture, and group membership: An investigation into the social effects of colloquial Australian English. – *Journal of Cross-Cultural Psychology*, kd 47, nr 5, lk 713–733. <https://doi.org/10.1177/0022022116638175>

- Klavan, Jane; Pilvik, Maarja-Liisa; Uiboaed, Kristel 2015.** The use of multivariate statistical classification models for predicting constructional choice in spoken, non-standard varieties of Estonian. – Finnish Journal of Linguistics, nr 28, lk 187–224.
- Krikmann, Arvo 1997.** Retoorilise, modaalse, loogilise ja süntaktilise plaani seostest eesti vana-sõnades. – Keel ja Kirjandus, nr 4, lk 232–244; nr 5, lk 327–343; nr 6, lk 384–393.
- Kupp-Sazonov, Sirje 2019.** Deminutiivsete noomenite funktsionaalsusest vene ja eesti keeles mõningate Tšehhovi jutustuste ning nende tõlgete näitel. – Lähivõrdlusi. Lähivertailuja, nr 29, lk 113–140. <https://doi.org/10.5128/lv29.04>
- Laanest, Arvo 1975.** Sissejuhatus läänemeresoome keeltesse. Toim Valmen Hallap. Tallinn: Eesti NSV Teaduste Akadeemia.
- Labi, Kanni 2010.** Juba juubilar juubeldab: „Viru regi” Eesti Vabariigi 90. sünnipäevaks. – Mäetagused, nr 44, lk 109–128. <https://doi.org/10.7592/MT2010.44.labi>
- Laugaste, Eduard 2016.** Eesti rahvaluule. Kolmas, parandatud ja täiendatud tr. Tartu: EKM Teaduskirjastus.
- Liivak, Mirjam 2023.** *ke(ne)*-liitelised deminutiivid eesti suulises argisuhtluses. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool. <https://dspace.ut.ee/handle/10062/90939>
- Lindström, Liina; Pilvik, Maarja-Liisa; Ruutma, Mirjam; Uiboaed, Kristel 2015.** Mineviku liitaegade kasutusest eesti murretes keelekontaktide valguses. – Aig õdagumeresoomõ keelin. Aeg läänemeresoome keeltes. (Võro Instituudi toimõndusõq 29.) Toim Jüvä Sullõv. Võro: Võro Instituut, lk 40–71.
- Lord, Albert B. 2000.** The Singer of Tales. 2. tr. Toim Stephen Mitchell, Gregory Nagy. Cambridge (MA)–London: Harvard University Press.
- Marchand, Hans 1969.** The Categories and Types of Present-day English Word-formation. A Synchronic-diachronic Approach. 2. tr. (Handbücher für das Studium der Anglistik.) München: C. H. Beck.
- McKinney, Wes 2010.** Data structures for statistical computing in Python. – Proceedings of the 9th Python in Science Conference (SciPy 2010). Koost Stéfan van der Walt, Jarrod Millman. Austin, lk 56–61. <https://doi.org/10.25080/Majora-92bf1922-00a>
- Metslang, Helle 1978.** Süntaktilisi aspekte eesti regilaulu verbiparallelismis. Kandidaadi-väitekiri. Tartu: Tartu Riiklik Ülikool.
- Mintsys, E. Ye.; Mintsys, Yu. B. 2015.** Theoretical principles of researching diminutive. – Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, kd 2, nr 2–3, lk 29–35. <https://doi.org/10.15330/jpnu.2.2-3.29-35>
- Mägiste, Julius 1928.** *oi*-, *ei*-deminutiivid läänemeresoome keelis. Läänemeresoome nominaaltuletus I. (Acta et Commentationes Universitatis Tartuensis (Dorpatensis) B XII, 2.) Tartu.
- Mänd, Loviisa 2024.** Deminutiivsete nimi- ja omadussõnade tähendused eesti ilukirjandus-tekstides. – Emakeele Seltsi aastaraamat 69 (2023). Peatoim Reili Argus. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Kirjastus, lk 155–177. <https://doi.org/10.3176/esa69.07>
- Ong, Walter J. 2002.** Orality and Literacy. The Technologizing of the Word. 2. tr. (New Accents.) London–New York: Routledge.
- Orusalu, Silja 1996.** Lastega suhtlemise erisõnavara. Diplomitöö. Tartu: Tartu Ülikool. <http://hdl.handle.net/10062/45489>

- Pajusalu, Karl 2001.** Baby talk as a sophisticated register. A phonological analysis of South Estonian. – *Psychology of Language and Communication*, kd 5, nr 2, lk 81–92.
- Pajusalu, Renate 2009.** Sõna ja tähendus. Toim Tiiu Erelt. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Peegel, Juhan 1997.** Kuld on jäänud jälgedesse. Regivärsi keelest ja poeetikast. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum.
- Peegel, Juhan 2004.** Nimisõna poeetilised sünonüümid eesti regivärssides. 2., läbivaadatud ja ühtlustatud tr. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Peegel, Juhan 2006.** Eesti vanade rahvalaulude keel. Koost Urmas Sutrop. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Pilvik, Maarja-Liisa; Muischnek, Kadri; Jaanimäe, Gerth; Lindström, Liina; Lust, Kersti; Orasmaa, Siim; Tärna, Tõnis 2019.** Möistus sai kuulotedu: 19. sajandi vallakohtuproto-kollide tekstidest digitaalse ressursi loomine. – *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aasta-raamat*, nr 15, lk 139–158. <https://doi.org/10.5128/ERYa15.08>
- Pilvik, Maarja-Liisa; Lippus, Pärtel 2020.** Tingimuslikud otsustuspuud. Kursuse „Kvantitatiivse andmeanalüüsi alused humanitaarteadlastele ja rakendustarkvara R” käsileht. Tartu Ülikool. <https://kodu.ut.ee/~partel/kvanthum/praktikum14.html#otsustuspuud>
- Pilvik, Maarja-Liisa; Plado, Helen; Lindström, Liina 2021.** Murded, varieerumine ja korpus-andmed. Eitussõna paiknemine võru ja seto eituslausetes. – *Keel ja Kirjandus*, nr 8–9, lk 771–796. <https://doi.org/10.54013/kk764a7>
- Rebrus, Péter; Szigetvári, Péter 2021.** Diminutive formation in Hungarian. – *Acta Linguistica Academica*, kd 68, nr 1–2, lk 230–255. <https://doi.org/10.1556/2062.2021.00481>
- Ross, Kristiina 2015.** Regivärsist kirikulauluni. Kuidas ja milleks kõrvutada vanu allkeeli. – *Keel ja Kirjandus*, nr 7, lk 457–470.
- Runoregi = Maciej Janicki, Kati Kallio, Mari Sarv, Eetu Mäkelä, Runoregi: A user interface for exploring text similarity in oral poetry.** – *Digital Humanities in the Nordic and Baltic Countries Publications 2024*, kd 6, nr 1, lk [1–4]. <https://doi.org/10.5617/dhnpub.11523>
- Saar, Eva; Todesk, Triin 2023.** Seto deminutiivid. – *Emakeele Seltsi aastaraamat 68 (2022)*. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Kirjastus, lk 138–165. <https://doi.org/10.3176/esa68.07>
- Saarlo, Liina 2005.** Eesti regilaulude stereotüüpiast. Teooria, meetod ja tähendus. (Dissertationes folkloristicae Universitatis Tartuensis 5.) Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Sarv, Mari 1997.** Keele mõju regilaulu värsimõõdule (Kullamaa). – *Maa ja ilm. (Pro Folkloristica V.)* Toim Mall Hiimäe, Janika Oras. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, lk 103–115.
- Sarv, Mari 1999.** Alliteratiivse häo hajumisest regilaulus. – *Lohetapja. (Pro Folkloristica VI.)* Toim Mall Hiimäe, Janika Oras, Kadri Tamm. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, lk 143–155.
- Sarv, Mari 2002.** Regilaulu värsitunnuste kihelkonnasisene varieeruvus (Haljala). – *Lemmeleht. (Pro Folkloristica IX.)* Toim Mall Hiimäe, Kanni Labi, Janika Oras. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, lk 215–230.
- Sarv, Mari 2008.** Loomiseks loodud: regivärsimõõt traditsiooniprotsessis. (Dissertationes folkloristicae Universitatis Tartuensis 11.) Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. <https://dspace.ut.ee/handle/10062/5358>
- Sarv, Mari 2015.** Veel kord regilaulu parallelismist, poeetilisest sünonüümiast ja analoogiast. – *Methis. Studia Humaniora Estonica*, kd 13, nr 16, lk 27–34. <https://doi.org/10.7592/methis.v13i16.12451>

- Sarv, Mari 2017.** Towards a typology of parallelism in Estonian poetic folklore. – *Folklore. Electronic Journal of Folklore*, kd 67, lk 65–92. <https://doi.org/10.7592/FEJF2017.67.sarv>
- Sarv, Mari 2020.** Regilaulude teema-analüüs: võimalusi ja väljakutseid. – *Methis. Studia humaniora Estonica*, kd 21, nr 26, lk 137–160. <https://doi.org/10.7592/methis.v21i26.16914>
- Sarv, Mari; Oras, Janika 2020.** From tradition to data: The case of Estonian runosong. – *ARV. Nordic Yearbook of Folklore*, nr 76, lk 105–117.
- Savickienė, Ineta; Dressler, Wolfgang U. (toim) 2007.** The Acquisition of Diminutives: A cross-linguistic perspective. (*Language Acquisition and Language Disorders* 43.) Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/lald.43>
- Schneider, Klaus P. 2003.** Diminutives in English. (*Linguistische Arbeiten* 479.) Tübingen: Max Niemeyer Verlag. <https://doi.org/10.1515/9783110929553>
- Schneider, Klaus P. 2013.** The truth about diminutives, and how we can find it: Some theoretical and methodological considerations. – *SKASE Journal of Theoretical Linguistics*, kd 10, nr 1, lk 137–151.
- Sifianou, Maria 1992.** The use of diminutives in expressing politeness: Modern Greek versus English. – *Journal of Pragmatics*, kd 17, nr 2, lk 155–173. [https://doi.org/10.1016/0378-2166\(92\)90038-D](https://doi.org/10.1016/0378-2166(92)90038-D)
- Song, Yan-yan; Lu, Ying 2015.** Decision tree methods: applications for classification and prediction. – *Shanghai Archives of Psychiatry*, kd 27, nr 2, lk 130–135. <https://doi.org/10.11919/j.issn.1002-0829.215044>
- Szevevényi, Sándor; Bíró, Bernadett; Sipőcz, Katalin 2021.** Ethnosyntax in Siberian Uralic languages. – *Uralic Studies, Languages, and Researchers: Proceedings of the 5th Mikola Conference* 19–20, September 2019. (*Studia Uralo-Altaica* 54.) Toim S. Szevevényi. Szeged: University of Szeged, lk 275–287. <https://doi.org/10.14232/sua.2021.54.275-287>
- Stefanowitsch, Anatol 2020.** *Corpus Linguistics. A Guide to the Methodology.* (Textbooks in Language Sciences 7.) Toim Stefan Müller, Martin Haspelmath. Berlin: Language Science Press. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3735822>
- Särg, Taive; Ilmjärv, Koidu 2009.** Eesti rahvamuusika. Elektrooniline väljaanne. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseumi etnomusikoloogia osakond. https://www.folklore.ee/muusika/eesti_rahvamuusika.htm
- Tangherlini, Timothy R. 2016.** Big folklore: A special issue on computational folkloristics. – *Journal of American Folklore*, kd 129, nr 511, lk 5–13. <https://doi.org/10.5406/jamerfolk.129.511.0005>
- Tsimašenka 2019** = Н. П. Цімашэнка, Памяншальна-ласкальныя найменні ў мове беларускіх народных песень пра каханне. – *Известия Гомельского государственного университета имени Ф. Скорины. Гуманитарные науки*, № 1 (112), с. 145–150.
- Volek, Bronislava 1987.** Emotive Signs in Language and Semantic Functioning of Derived Nouns in Russian. (*Linguistic and Literary Studies in Eastern Europe* 24.) Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/llsee.24>
- Wickham, Hadley 2016.** *ggplot2. Elegant Graphics for Data Analysis.* (Use R!) 2. tr. Cham: Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-24277-4>

Õim, Asta 1981. Emotsionaalsest sõnavarast tõlkesõnaraamatus. – Keel ja Kirjandus, nr 1, lk 17–23.

Õim, Asta 2003. Kuidas vanasti lapsi hellitati. – Oma Keel, nr 1, lk 38–41.

Kaarel Veski (sünd 1976), MA, Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi doktorant ja Eesti Kirjandusmuuseumi Eesti Rahvaluule Arhiivi erakorraline nooremteadur (Vanemuise 42, 51003 Tartu), kaarel.veski@ut.ee

Variation of the diminutive suffix *-kEnE* in Estonian runic songs

Keywords: linguistics, folkloristics, runic songs, suffixes

This article investigates the variation of the diminutive suffix *-kEnE* in Estonian runic songs (*regilaulud*), comparing its usage to that in contemporary Estonian dialects. The study employs variationist linguistic methods to analyze the frequency and forms of diminutive usage in the runic song corpus, with particular attention to geographic and verse-contextual distribution of the suffix. The study focuses on the definition and functions of diminutives in runic songs, as well as their usage patterns. The research combines frequency analysis with qualitative examination of the most common examples. One key finding is that the proportion of the *-kEnE* suffix is significantly higher in runic song texts collected from Eastern Estonia than in those from the west. The research contributes to a deeper understanding of diminutive variation in Estonian runic songs and sheds light on the poetic and linguistic aspects of these traditional songs.

Kaarel Veski (b. 1976), MA, University of Tartu, Institute of Estonian and General Linguistics, Doctoral Student / Estonian Folklore Archives of the Estonian Literary Museum, Extraordinary Junior Research Fellow (Vanemuise 42, 51003 Tartu), kaarel.veski@ut.ee